శ్రీరస్తు.

భారతోదయకావ్యం.

ఇదం,

బ్ర-శ్రీ, సారస్వతశేఖరవిప్రప్రణీతం.

కవివిజ్ఞాపనా సంతుష్టాంతరంగ నృపపుంగవ

మ. రా. రా. శ్రీమన్ముద్దుకృష్ణయాచేంద్రాణాం

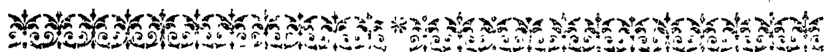
ఆజ్ఞయా,

శ్రీకాశీవిశ్వనాథముద్రాక్షరశాలాయాం

ముద్రాపితం సద్విజయశేతరాం.

వెంకటగిరిలో.

౧౮౯౫-వ సం॥ ఆగస్టునెల.
1895

శ్రీ

శ్రీమహాగణపతయే నమః.

కీర్తోదయో మహాకావ్యం.

ప్రథమస్సర్గః.

శ్రీయః కులే రాజకులే కృతోదయః స ముల్లసత్స్వార్థిత వరత్న గుమ్ఫితే। మహోజ్జ్వల శ్చారురఘు ప్రసూనాయకో రరాజ దుష్యంత ఇతి శ్రితోభిధామ్ ॥ (౧)

మహోదయం ప్రాప్య సరక్తమండల స్స్వచ్ఛానుపాదాశ్రితభూభృదావలిః। శనైశ్శనై స్సక్షితి దేవనాయకః పథిస్థిత స్సచ్చరితే వ్యరాజత ॥ (౨)

ధరార్ణవద్వీపవనాకులామిలాం మహీంభుజిస్స్వ నభుజేన బిభ్రతి। అపేతభారో భుజగాధిపో హరే స్సుఖాగ్రనిద్రోచితమంచతామయాత్ ॥

విరించిరత్యద్భుతశౌర్యశాలినం విరచ్య లోకే విజితస్మరం శ్రియా। ధృతాంగకం ధర్మమివస్వయం నృపం కృతార్థమాత్మానము మన్యతాధికమ్ ॥ (౪)

సుధామరాశి స్సహసంభవశ్రియా బుధావలీనాం కమనీయదర్శనః। విలాసతః కస్యనచిత్తహుగ్రహీ త్కలాకలాపం దధదిందువన్నృపః ॥ (౫)

నిజశ్రియా తర్జితమన్మథశ్రియం విలోకయంత్యః ప్రవరామహీభుజామ్। మనుష్యనార్యః ప్రశశంసురాత్మనో భియోను రాగాచ్ఛ నిమేషయుక్తతామ్ ॥ (౬)

విపక్షభావం సమరాంగణే కణే మహీంభుజాం సం ప్రణయన్నివా

త్మని । సవిస్రమోల్లంఘిత శక్రవిక్రమో మహాపదం సంఘటయన్వ్యరో
చత ॥ (౭)

మహీపతౌ దాశరథానవాదియ ద్విశేష్ణదీభూయనమాదివాత్మ
ని । నిక్షజలానాం గిరశిఖ్రబ్బంహిత శ్ఛలాచలోత్తుంగ తరంగశైత్య
వాత్ ॥ (౮)

మహీతలం ప్రస్తు విరోధిమండలం వదాన్యరత్నే నృపతౌప్రశా
సతి । అనేకలక్షౌఘణ సమూహామేక కే ప్రపేదిరేన్యేన కదాపిమార్గణ
ణాః ॥ (౯)

మహీపతౌ శాసతి మండలంభువో జగత్సు ధనుర్ణాం నహిక
స్సమాజదే । కిరాతసాత్స్వం నగరంచకారయ న్మృగానరిఃకచ్ఛభువో
దృగంబుభిః ॥ (౧౦)

ధరాభుజా తేన ధరాతలేఖిలే బలాత్ప్రమత్తా ద్వినిగృహ్యవారి
తాః । అలబ్ధవాసా ఇవవర్ణసంకరా నిరాసమాలేఖ్య పటాన్ప్రచక్రి
రే ॥ (౧౧)

సశంఖచక్రాంకిత పాణిపల్లవో మహాశ్రియా గాఢనిగూఢవిగ్ర
హః । నలక్షితంసం విదధే శుభేక్షణ స్స్వమాధవాంశం భువికస్యలక్ష
ణైః ॥ (౧౨)

విభిన్నమస్త్రైరసురైర్మహాణరేరురోనివాసయోగ్యంనకదాపి జా
యతే । ఇతీవలక్ష్మీర్హృదయం ఘనంస్పృశం నృపస్యతస్యాధచిరాయ
శిశ్రియే ॥ (౧౩)

క్షితౌ నశేష్ఠానగ జాతమప్యలంఘల ప్రదంస వ్యవతాంప థస్స
తాం । అకృష్టపచ్యా బహుసస్యశాలినీ బభూవయ ద్యాభృణశమై
శినౌనృపే ॥ (౧౪)

సమున్నటత్కాల భటాళిభీషణా నకేశ్వరస్యా స్వగణేషి శత్రు

షు । అజిహ్మగత్వం ప్రసమీక్ష్య పత్రిణాం స్వకైతవానాం ప్రవృత్తిమివాత్యజ
న్ద్విజాః ॥ (౧౫)

ఫలీశసంనయ శ్శైలమసింధ్య చారుతాం బలం కులంబి భ్రీతమా
త్తమిగ్రహమ్ । తదానిలోక్యేవ నృపం పరస్పరం ప్రజాద్విషత్స్వ ప్రతి
ఘాతమత్యజన్ ॥ (౧౬)

స్వజీవనాదాన బలాత్ప్రసన్నతా సదాతివేలం ప్రతిపన్నసంప
దం । ఉపాయనద్రవ్యకరాః ప్రజేశ్వరం నదీశ్వరం నద్య ఇవాభజన్ప్ర
జాః ॥ (౧౭)

స రాజధానీ మతిదీప్రరత్నభి ర్విరాజితాంతాం గృహరత్నరా
జిభిః । స రాజరాజో వసుధైకసంపురం పురాజసంశ్రిత్య సమాససాద్వ
యామ్ ॥ (౧౮)

శశాంకవంశేన బుధిలబ్ధజన్మన సమున్నసత్స్వాఖిలాభవ మౌక్తికా
వళీః । పరైరభేద్యా పరితః ప్రపాలితా రరాజయా రత్నమయీవ పే
టికా ॥ (౧౯)

పురాంగనానా మతిరామణీయకం విధాయ వేధా స్వజనాద్వి
యాసయాం । అఖర్వపద్రేణిచ షేయ రేఖయా సుదుర్గమా మహూర్ధ్వ
మధశ్చనిర్మమే ॥ (౨౦)

యదీయమభ్రి స్థలశేషగోపురం కృతేంద్రనీలోపల భక్తిశోభం
కృత । చిరాయదిక్క్రాంత్యదినాధినాయకం విహాయ భీతిం తమసామివ
వ్రజః ॥ (౨౧)

ద్విజాశ్చయత్ర శ్రుతిహారిభాషితాః పరస్పరోల్లాసిత లక్ష్యల
క్షణాః । బభాసిరే సత్సహకారచర్యయా విచారయంతః ఫలమాత్మనో
మతం ॥ (౨౨)

నిషేవ్యమాణైరమృతం మహీసురైః సురైరివాలం శతమన్యు
సేవిభిః । స్ఫురత్కరోపీరిత దానవారిభి శ్శ్రియం జగాయత్ర సశాలయ
స్త్వయా ॥ (౨౩)

స్ఫురద్బృహద్భాను భిరాశ్రయాశ్రితైః స్వహస్తిభిః రాజతిహర్మ్య వాహనైః । స్వపైశ్శిఖావద్భిరుపస్థితైశ్చ యాఘనం జఘ్నయైవ హిమ్నామ యూనపేటికా ॥ (౨౪)

భుజోన్నతానోకహపాణిపల్లవో జ్వాలారికాంతారదిధక్షయాన్వ యా । స్ఫురత్ప్రతాపాగ్నిశిఖాశరోరితామహీభుజాం యత్రలసత్యబా ధితమ్ ॥ (౨౫)

ఖగాహహాహాసైర్నరవాహనాత్మతాం సమాశ్రయద్భిర్ధనదత్వ ముచ్చకైః । మహాంధగంధర్వ కులైశ్చిరాయయా పురంజహాసేవనుసు ష్యకమణాః ॥ (౨౬)

సుధాంశుకాంతోపల తేజసా స్ఫురచ్ఛిఖాభిరత్యుజ్జ్వలదీప్తి రాశి భిః । విదుద్యుతేమందిర రత్నపఙ్క్తిభి ర్విభూషితాంగీ మదిరేక్షణేవ యా ॥ (౨౭)

రతాంతరేయత్రచ చంద్రశాలికా తలేషుతారాప్రతిబింబచుంబి షు । విలాసినాం ఛిన్నగుణాని మౌక్తికాన్యధః పతంత్యు జ్వలతార కాఇవ ॥ (౨౮)

ప్రయాచమానం స్వపథంనిరుంధతీ నిరంతరైస్సౌధశిరోభిరం బరం । పునఃపున ర్వారిధరం విఘాతిదూ నివారయంతీ వచల ద్ధ్వ జాంచలైః ॥ (౨౯)

గవాక్ష రంధ్రేణ చరన్ప్రతిక్షపం క్షపాకరశ్చాత్ర కృతోకశంకి తః । కృతేనహస్తే శితివర్ణకేన యత్సరో రుహాక్ష్యా సితభిత్తి విభ్ర మాత్ ॥ (30)

పురాత్మభావే వినివేదితే స్వయం స్వకౌముదీ దూతికయా క రాగవాణ । యదంగనామం శుకభాసి తాకృతిం సమేత్యచంద్రో ర మతప్రతిక్షపమ్ ॥ (3౧)

గృహేషుహంసాశ్శశికాంత కల్పితా శ్శశిద్యుతేర్యత్ర శ్శుకో

పటీం వహః । ధునింలిహన్త్యం ప్రతిబిమ్బితత్రిదశోపహితాస్త్ర కలితాంగద
ప్రియుకః ॥   (౩౨)

సితాంబుజైర్యత్ర సదా వికస్వరై ర్ముఖాయతే దుర్గానుకా
స్సుధావృతైః । ఇమాసాకృతైరాత్త శిరాంస్యమండలం పురాంగనానా
మివ కేతుమాగతైః ॥   (౩౩)

స్ఫురత్స్ఫురచ్చంద్రిర బింబచారుభి ర్యదంగనానాం ముఖ కపోలమం
డలైః । ముఖేక్షణే రాగవతా మనుకృతం సఖేదమాలక్ష్యతే మనో
భవత్ ॥   (౩౪)

విహారవాప్యా ద్విజబాలమాలయా ప్రబద్ధనాపాంగముఖేషు యత్ప్రి
యః । జలంచలం తోర్వ్యవస్థలాస స్థలాని ధీస్సు జీవ చిత్రప్రతి యాతి
నాళిప ॥   (౩౫)

సపక్షభాభృత్ప్రహితాంతరాచల స్థలిముఖాక్రితవనాళి సంకు
లా । సవాహినీచారు రసాప్సరోసతి ప్రజామయా సత్వ వతీసముద్
వత్ ॥   (౩౬)

అతిప్రజానీల దచాన్యగీష్మకే చలోర్మిజామత్యా వనుకుంత
శోభృతమ్ । తనూభవాయత్రికళింద భూభృతః పరిస్ఫుర ద్వేణిక యా
వ్యభాదివ ॥   (౩౭)

తరంగభంగై ర్వివిసత్తరంగిణీ ముఖప్రసాధాంగణ సంగభం
గురైః । మదచ్ఛలచ్చాయ పతాకయా ముహుః కరేణయా సత్యవతీవ
దుఃఖితామ్ ॥   (౩౮)

సరత్నకాన్తా స్వాపసతి స్ఫుతాంపథే సురాంగనాను స్ఫురతో హ
మోగినీ । అసావితిస్వ స్తటినీం జహాసయా ప్రజావదాతాంశుక కాంతి
కైతవాత్ ॥   (౩౯)

యదింద్రనీలోపలరమ్య హార్మ్యభూ మనోభిరానందయతి ప
స్వత్వరీ । విలోకయవిశ్లేష విషాదవిహ్వలాం నియస్మదీమాళి రివోదిత
పాణిభిః ॥   (౪౦)

శిఖాగతవ్యోమసదీందు రేఖకస్సన్నిహణా కాంతిప్రసర స్ఫురద్ఘ టః । నవాభ్రనాగా జినపిత విగ్రహాః నృపాలయో యత్ర దధౌశివ శ్రియమ్ ॥ (౪౧)

నిశీందు కాంతోపలకుంభ మండలై హిమామాంశుసంపర్కధృ తోదబిందుభిః । సవిస్మయాయత్ర మహావనేబలా ద్రుమాలవాలాన్య సిచన్నిరుద్యమాః ॥ (౪౨)

వణిక్పథేయత్ర నవాంశుజాలకం మహామణీనాం కుసుమైః కరో ధృతైః । బలంజనానామివ మాలముద్యతాం భృశంజగాహేస సమూ ప్తకోటికామ్ ॥ (౪౩)

కుయిహిమాం శుర్యదగా రసౌధతో జనైస్సదాహీ రురుచాస మేధితః । విధాయవృద్ధింకలయానదీపతే స్తతఃకలాగ్రాహయతిచ్ఛలా న్మణేః ॥ (౪౪)

యాత్రాంతంనృపతినిశాంతవై జయంతీష్వాఖేల ద్విమల దుకూ లపల్లవాంతైః । ఖాస్వాంతంపవనవిలోలతాలవృంతప్రాంతైః కిందివిస ముపాచరత్ప్రతాతమ్॥ (౪౫)

ఇతి శ్రీసారస్వతశేషకృతౌ భరతోదయే మహాకావ్యే

ప్రథమస్సర్గః ॥

శ్రీ రామాయ నమః.

భరతోదయో మహాకావ్యే,

ద్వితీయస్సర్గః.

అథపల్లవపుష్పసంపదాద్రుమపఙ్క్తీరభితః ప్రసాధయన్ । కుసు
మాస్త్రసఖోవనస్థలేసురభిః ప్రాదురభూదభీకవత్ ॥ (౧)

అభితస్సురభిర్లతావనేసరసైః పల్లవకుట్మలాదిభిః । అభినర్త
యితుంకుతూహలాదభిసేదేకిలసూత్రధారతామ్ ॥ (౨)

ప్రథమంతరుపఙ్క్తయస్తదానవరక్తోత్పలచారుకాంతిభిః । వ్య
రుచన్నవపల్లవాంకురైస్స్ఫురితైరివరాగకంచుకైః ॥ (౩)

శిశిరాపగమశ్రియాబభౌవనపఙ్క్తిః కృతకాంతిసంపదా । మృగ
లాంఛనచారుశోభయాసుతరాంశర్వరికేవశారదీ ॥ (౪)

భ్రమరాన్నవపుష్పమండలీనదతఃపాతుమభీప్సయాగతాన్ । వి
నివారయతీవమల్లికామరుదాలోలకిసాలయైఃకరైః ॥ (౫)

తనుచారుతరంగరేఖికాశ్చలయన్పుష్పపరాగమంజులః । రచ
యన్మరుదావవౌశనైశ్శ్వసితంశ్వజలంవియోగినామ్ ॥ (౬)

సముదానువసంపికస్త్రియానవమాకందకషాయకంఠయా । మ
ధురంజగదేవియోగినాంశ్రుతిరమ్యాసుతరాంకుహూరితి ॥ (౭)

కురువిందవిభేదలోహితం దదృశేకిన్నరసాలపల్లవమ్ । సుహృ
దేవలలంవియోగినాంవిహితానాంకుసుమేషుణార్పితమ్ ॥ (౮)

కనకాభమశోకకుట్మలంజ్వలనేనేవవితప్తముజ్జ్వలమ్ । నిహితం
మదనేనగోళకంపరిజేతుంరురుచేవియోగినః ॥ (౯)

మధుపోపికదాపినస్పృశత్యహహాస్వంప్రసవంహిచంపకః । వహ
తీత్యతనోన్ముదేస్వంయంపృథుకీపానివజాలకైతవాత్ ॥ (౧౦)

నవపల్లవహస్తకోమలానికటస్థంమదనంశనైశ్శనైః । పరిరబ్ధుమ
నాఇవాస్త్యసావితివాతోచలయన్నుమాధవీమ్ ॥ (౧౧)

నవపుష్పగుళుంఛనామితాం త్రపయా బాలరసాలపల్లవం । అథ గంతుమనీహ తామివానయదేనాంనవమాలికాంమరుత్ ॥ (౧౨)

నిభృతంమకరంద మాపిబన్మధుపానాం ప్రకరంలతాసుయత్ । అనిలోబతిసోఢవాన్నతత్సుమసౌభాగ్యమసౌజహారయత్ ॥ (౧౩)

కలికాంవకుళస్యనిర్గళత్ప్రజసంమారుతపాతచాలితామ్ । అభి వీక్ష్యమధువ్రతాంగనావిజహౌవ్రీడితమానసావివ ॥ (౧౪)

మృదుపల్లవముత్ఫలత్ప్రజనసముద్వీక్ష్యవసంవితేనిరే। అతిమత్త హృద్ధంబుజాద్విజానవకోలాహలముచ్చకైస్తరామ్ ॥ (౧౫)

గళితైర్మృదుపుష్పసంచయైర్భువిమంచంపరికల్ప్యమల్లికా। మరుతాచలితైస్స్వపల్లవైరమణాకారణమాతనోతికిమ్ ॥ (౧౬)

శనకైర్నికటంప్రజగ్ముషీమరుతే పుష్పహాసానుమాధవీ । విగళత్కుసుమోచ్చయచ్ఛలాదుపభోగంసురభేర్ప్రియావ్యధాత్ ॥ (౧౭)

కుసుమాయుధ జాలమాతనోద్భృంగశేముత్తేజితమేవతన్మధుః। మదనోద్ధతథాపి ధీరుభిస్సమజైక్షీత్పుతరాంవియోగినః॥ (౧౮)

మృగయాకృతుకీస పార్థివో రథమారుహ్య దక్షేక్షితోజనైః। ప్రవిధాతు మరణ్యముజ్జ్వలం దిననాథోద్యురివో దయాచలం (౧౯)

అనుకూల సునేషలాలిత స్సవయోభి న్నృపపుత్రకైర్వృతః। పురవామదృగీక్షితో రసాత్ప్రియయా కాననముచ్చఘాతుకం (౨౦)

పురవామదృశో మహీభుజం కుతుకాదారురువాదిదృక్షవః। ఉరుహర్మ్యతలం విధుంనుకోనహివీక్షేతనిరంబుదావృతిం ॥ (౨౧)

పురవీథిగతంపురస్త్రియోదదృశు స్సంవికసద్భిరక్షిభిః । సవితారమనిద్రతాంగతైః కమలైఃపద్మలతా ఇవాదరాత్ ॥ (౨౨)

అసిచన్నృపతిం స్మరాత్ప్రితిక్షణదేశాం కువిపాండరైస్స్మితైః । లలితైశ్చదృశోతిమేచకై స్సలితైస్త్రైపథగైర్వయామునైః (౨౩)

గళితం నయనాస్సృగ్స్రజః ప్రతిపేదే తదుపాంగవల్లితం । అళినాం
నికురంబమంబుజాద్వికచం బాలరసాలపాదపం॥ (౨౪)

మణిజాలశలాకికాం రసావపరాలంబ్యత దీర్ఘకేతనా । అభితో
న్యవధూరుకరస్తన కుంభప్రహతిం స్మరేక్షతే ॥ (౨౫)

అధిపద్మినిసంస్ఫురద్విధోర్న భయం యాతిను కోకయోషితం।
అపరేతివయస్యయోక్తితాత్పిదధే స్వాత్రపయాపయోధరా॥ (౨౬)

ముదమాదధతం క్షితీశ్వరం స్థగయస్వ కిమీప్స్యయా యాతే।
అధిరాకమిహోదితం పురోరజనీశం నవనీదరావళిః ॥ (౨౭)

అశృణోదితినైవ కాచిదప్యపరోక్తిం నృపదత్తమానసా। సకరే
న్ద్రియబంధమోక్షయోగదితం హేతురితిధ్రువం మనః ॥ (౨౮)

అపరామణికుండలద్యుతిచ్ఛురితం గండతలం మహీభుజే। ముకు
రం శశిబింబసుందరం ప్రదదౌ రత్నమయం ముదాసాదరా॥ (౨౯)

సుదతీం నృపమక్షికుర్వతీం భృశమప్రాప్య విలోకనాంతరం। అప
రానుగతాప్యధాస్మృతోర్ధ్వధతీ కామమసూయయా క్రుధం॥ (౩౦)

దధతీ మణిమేఖలాం కరే పరిముగ్ధా స్వసఖీప్రసాధనే। నృపతేరవ
లోకనేరసాదపరా విస్మృ ఇతి వ్యచింతయత్॥ (౩౧)

నిబరీసనితంబబింబయా ప్రతిజాలం గతయా శనైశ్శనైః। కియతీ
పదవీ దవీయసీ సుదృశేత్థం పరిముగ్ధయేరితం॥ (౩౨)

సఖి మందమపేహి నాప్యయం ప్రతిపాల్యోను గతస్త్వయా జనః
ఇతి దీనవచో నిశమ్యత త్కుచకుంభోపరయా వ్యగీయత ॥ (౩౩)

ఇతి వీక్ష్యముదా పురాంగనా శృంఖలాభైస్తమవాకిరన్నృపం। అ
భితో వనదేవతా యథావికసైః పుష్పకదంబకైర్మధుం॥ (౩౪)

ఇతి పౌరవధూదృగుత్పలైః పరిపీతః పృథివీశ్వరః పురాత్। స చ
కోరకితైర్నిశాకరో నిరగాత్ క్షీరపయోనిధేరివ॥ (౩౫)

తరుపాణిభిస్సుమనసాం పటలం సురసింధవే సురభిరాదితకన్।
అర్ఘపేన చందనరసేన చ సాయమముభూష్యయచ్ఛలతరంగకరైః ॥ (౮)

శిఖరాగ్రభూమిషు జలపానధియః కిమపాయయోపాయ ధవళాన్విదధత్ । శ్రియమిందుఖండవిలసచ్ఛిరసాం ఘనపయోబభార బహుశోబల భృతామ్ ॥ (౯)

సురతేషు యత్ర విరతేషు ముహుస్సురకామినీషు శ్రమభరేణ భృశమ్ । సహకారితాంతరళితో పవనశ్శిశిరసుగంధిరభజత్స్వపనః ॥ (౧౦)

తటితోనవాంజనమహీధ్రనిభేసిజ శృంగచుంబిని పయోముచి యః । ప్రతిపాద్యహేమతటభాంతిపదే కేత్య పవానపిముచ్ఛ తే దమత్స్వరస్రజత్ ॥ (౧౧)

నవమాలతీకుసుమజాలకృతిప్రమదభిరామదృగ్భ్రమర చారురుతైః । అసిమాననిం యువజనాయ నఘామసారయన్మధపకాంచయః ॥ (౧౨)

మృదుమాధవీకుసుమతల్పజపాముసనిస్తరం ప్రణయకోపభరం। సహఘర్మబిందుభిరపాకృతవాణ్ హాకిణీకృశాంసపదియత్రమరుత్ ॥(౧౩)

ససురాలయః కనకసానురితి క్రతుశత్రుగౌరజతశైల ఇతి । సికతైశ్శకుంతవిషతానుగతైరకృతాట్టహాసమివయః కుసుమైః ॥ (౧౪)

అథజంతయత్రరుచిరాంశుజాలమణిసంతతేస్సుగనదీపయసి। ప్రసృతం మరీచిచయమబ్జమిదంకుముదం చ బుద్ధిమితి కేనజనాః ॥ (౧౫)

గిరిజావివాహచరితం మధురం శిఖరేషు యోన్యరచి గీతవతా । అధునాపి కింనరజనేన హిమస్తిమితః ప్రమోదనయనాంబుభరైః ॥ (౧౬)

గురుభిస్స్వశృంగసదృశైరివయః కరిభిశ్చ రద్విరదధిసానుతటం । కలశోద్భవం స్వపునరుత్థితయోభృశమాహ్వయత్ ఘటనిపిం ధ్యగిరిమ్ ॥ (౧౭)

శబరీభిరాహృతకిరీంద్రశిరః పరిముక్తరత్నచయశాల్మలినీ । సురసుందరీ సురుచికేంద్రపురీమధరీచకార ననుయుస్స్వరగీ ॥ (౧౮)

రమణీయతాం హిమమయూఖశిఖా స్మితరమ్యమీక్ష్య సహసా నిచయా సమ
నాః । అవిశద్వనం స్ఫుటయుగం ... నగనిష్ఠ ... తాం ఇవ
రివ ॥ (౧౯)

ప్రథమం మృగీనయన మన్మథపుష్ప ... నటీలిత
దా । శశినోఽస్య దన్వయ గుణం దధతః కులజం ... ది
వతమ్ ॥ (౨౦)

అథ నాతినిష్ఠుర రవేణ నృపో ధనుషా టంకారసి సంశమనేశ్చ
కితం మృగీనయన సంవలితాం సదయం మృగావలిమతిజ్ఞయత ॥ (౨౧)

కృతజీవనాశ్వరచ్ఛాయః ప్రథమం హరిణాస్తు ... రపభియో విపినే ।
నృపచాపముక్తపతత్త్రైః రథ తేపిగతాన హో విరచితాః స్వపది ॥ (౨౨)

ధనుషో నిశమ్య నృపతేర్నినదం రభసోత్థితం సపది పల్వలతః ।
నిజఘానకాసరకులం మహీపతి తాంశ్శైః రసహాపహానఇవ ॥ (౨౩)

శరపాణిమీక్ష్య పరిధావ్యభియా విపినే స్వజీవ మపిధాతుమనాః ।
తమదాద్యమాయకిల కోలగణశ్శరణం క్వచాప్యలభమానఇవ ॥ (౨౪)

కృతసన్నిధేస్స్వ పురతోఽస్య రుషా దృశిశోణితం లసతి కేవలతః ।వి
శిఖైర్మృగేంద్ర నివహస్య శితైస్తదదాదితీవ సకలేవపుషి ॥ (౨౫)

నరపతిరితి శాన్తజంతుప్రసారం విపినమథ జయశ్రీ సంగ
తో లోకయిత్వా । ఉపవనతరుమాలాచ్ఛన్నతీరామదూరాంసరసక
మలవాసాం మాలినీమచ్ఛనీరామ్ ॥ (౨౬)

ఇతి శ్రీ సారస్వత ... కృతౌ భరతోదయే మహాకావ్యే

తృతీయస్సర్గః ॥

శ్రీరామాయనమః .

భరతోదయమహాకావ్యే,

చతుర్థస్సర్గః.

అథప్రసన్నసలిలా దదృశే తేనమాలినీ । వనేవనీభుజాశ్రీశే వికో
సద్వనమాలినీ ॥ (౧)

పద్మపాణిర్బిసభుజా వికచాంబుజలోచనా । స్ఫురద్రథాంగవ
క్షోజా లోలవేణీవధూరివ ॥ (౨)

క్రీడత్కారండవరవై రున్మిషద్భిశ్చకైరవైః । చలదూర్మిక
రైర్గంగాం మథినీయేవహాసినీ ॥ (౩)

స్నాతుమాగతదేవస్త్రీ వక్షోజమృగనాభిభిః । కుర్వత్యానీల
పానీయా కలిందతనయాభ్రమమ్ ॥ (౪)

ప్రవాళైర్గురుతాన్వితా ఫలపుష్పనక్షత్రైరివ । అధ్యాపయంతీ
బాలద్రూన్పత్రికూజితకైతవాత్ ॥ (౫)

శబరీనిబరీసోరు నితంబపరిఘట్టనాత్ । చలద్వీచిచ్ఛటాటోపై
ర్వారయంత్యలిసంగమమ్ ॥ (౬)

శాతకుంభచ్ఛవిస్వేశాస్మనీనాంవీక్ష్యజృంభితాం । భానుభానుభ్రమా
త్పూర్వం బిభ్రతీపద్మసంపదమ్ ॥ (౭)

ప్రఫుల్లకుముదోల్లాస హాసశ్రీసర్వతోముఖా । కుర్వాణార్ధేశ్చం
దనవత్త్వేన మూర్మికరైరివ ॥ (౮)

భృంగైర్ఝంకారముఖరైః పాలితామపిసర్వతః । జహారమారు
తోయస్యాః పద్మసౌరభసంపదం ॥ (౯)

సుచేలమివశైవాలం బిభ్రత్యాశ్చలదూర్మిభిః । క్రియాసమభి
హారేణ యస్యాస్తన్మారుతోహరత్ ॥ (౧౦)

యత్రసైకతోపవిష్టానాం సిద్ధయూనాంప్రగాయతాం । ఊర్మి
ర్వాతోత్థితరవా భేజేకలశవాద్యతాం ॥ (౧౧)

తిగ్మాంశుకిరణోత్తప్త గాత్రీధారయతీవయా । సితాతపత్ర నివ

హం సితపంకజచ్ఛత్రితవాత్ ॥ (౧౨)

యామినీచంద్రియాత్యక్తం పీక్ష్యపంకజమండలం । నీలోత్పలచ్ఛ
లాఫుల్లై ర్వ్యాజహాసేవసత్త్వరసైః ॥ (౧౩)

రాత్రౌ కైరవిణీయత్ర మందానిలచలాచలా । నిద్రీయం ప్రహస
త్తే హి పద్మినీం వీక్ష్యనృత్యతి ॥ (౧౪)

యత్రపంకేరుహశ్రేణీం దివాకరకరాంకురైః । ఛందోస్మిన్సతాం
సమీక్ష్యేవ హంసవ్యాజాజ్జిగీషతి ॥ (౧౫)

రథాంగముకుళంయత్ర మృగాంకహాటలాలసం । సరోజముకుళ
వ్యాజాత్కరోతీవనిశివ్రతం॥ (౧౬)

యామిన్యాంయత్రపులినే కామిన్యాంనహరోస్యఘాత్ ।పద్మాల
యపరాభూత పద్మావిభ్రమశేముషీం॥ (౧౭)

రాత్రౌకుశేశయం హిత్వా లక్ష్మ్యాకువలయానుగా।సోపానక్త్ర-
వద్యస్యాం విభాత్యూర్మిః పరంపరా॥ (౮౧)

అభితోభినవైశ్శాద్రైహాఃరితం కూలమాబభౌ । యస్యాస్స్ఫుర
న్మరకత రత్నైరివసమాచితం ॥ (౧౯)

తతస్తస్యాః ప్రతీరేయం శీతలేగ్రాంతవాహనః । ప్రతిగృహ్యావిశ
శామిమ సరసాంభోజమండలం॥ (౨౦)

తతోస్తభూధరతటీం సరోజిన్యాశ్శ్రియంనయ। విభాకరోయ

శ్రీయమంగనోజసవనా త్న్యాయం త్వసమురణాః। విధూతపంకనా
పుంసం నిసిత్వాంత్రింసికే వి చే॥ (౨౬)

మిత్రస్యాస్తంగతిమ్మేక్షతి చారుమారుతపోపితాః। తరవో పక్ష
సుమూణాంకం సత్రైకుల్యక్తవాత్ ॥ (౨౭)

నయనైరివ శోణాక్షైర్ద్ర్వష్టుం తస్య నిర్మలయం। వసుమంతేవ
నాన్యాగసు ప్రతీచ్యాశ్రయ్యతాధికం ॥ (౨౮)

విహాంగమానాం నాలాన్తై రలంచక్రుస్తదాదిశః। స్రావ్యగ్రాజాగవు
సంసూనాం నిగదంతత్రనాకితః॥ (౨౯)

మందమందం సగోత్వాంశ సరోజాని శ్రియం తదాన్ । పత్యుః ప్ర
వాసే నారీణాం వదనాని సఖ్యా ఇవ ॥ (30)

నిమీలితేషు పద్మేషు ద్విరేఫా నిసిషేవనాత్ । అరాహ్యద్యయుక్త్యత
ఘ్నా హిమాంశు చంత్రిశ్వరమారది ॥ (3౧)

విభాకరకరభ్రాన్తైర్ద్రుమా త్రాస్యాపనసంశిఖైః । పీతాంబరస్యాడై
త్యారేస్తనువద్వారుణీబభౌ ॥ (3౨)

మహాత్మ్యాస్యపథం యాతి జనైస్సృష్టం సనశ్యతి । యద్వారుణీ
భాస్వపి తానసుభిస్సమగాల్లయమ్ ॥ (33)

ఖిత్రేపినిప్రాప్యంత వనామీలితైః పంకజైర్బభౌ ।నపద్మినీనప్రతి
ఘానోంశునానత్రియా వినా ॥ (3౪)

రాగం హిత్వాస్వజనితమసౌరక్తసరోరుహాత్ । ముఖే ప్రతీచ్యా
నిదధే సంధ్యారక్తిమ్నక్తవాత్ ॥ (3౫)

చక్రవాకయుగం రాత్రౌ భవిష్యత్యభీకైరితి । తరుణీస్తనపీడేవప్ర
ఘక్తత్త్వాల్యత్రోభవత్ ॥ (3౬)

బలాత్పీడితనాథానాం మారనారాచ బాధయా । బభూవ
శంభళీస్త్రీణాం నిశానాయకసంగమే ॥ (3౭)

మైత్రీజగత్సు దుర్ధర్షా పరైరితిహిసాంప్రతమ్ । యన్మిత్రేకి
లనిర్యాతే కమలైరనుమీలితమ్ ॥ (3౮)

సౌధాగ్రేషుస్ఫురజ్జాల రంధ్రనిక్షిప్తచక్షుషః । రమణ్యస్సార్థ

మ్రుష్యంతే ప్రతీచ్యపయోధిసంగమమ్ ॥ (౩౯)

చిరాయదివసారంభం రాగవత్యాప్యసంస్పృశా । [illegible]
పినోష్ణసా తత్కాలప్రతిపాలనమ్ ॥ (౪౦)

మిహిరః కమలాత్ క్షిప్త్వా స్వయా సహ [illegible] । [illegible]
ప్రయోజ్ఞాని సమాగమవిలోకనమ్ ॥ (౪౧)

చరమక్షోణిభృత్ప్రస్థః క్షీణసంతాపకోమలః । [illegible]
తంఫలభ్రాంత్యేవపూషణం ॥ (౪౨)

యదాస్తక్షోణిభృచ్ఛృంగే వసుపాకోపమాగ్నియం । [illegible]
దివసః కామం క్షీణోత్రస్యహితత్స్వణాం ॥ (౪౩)

నవాంబుభ్రాంభ్రమలినో ధృగంధంకరణక్షమః । కకుభ [illegible]
కుర్వ ధ్వాన్తస్తృష్ట్యేహోన్యజృంభత ॥ (౪౪)

పద్మినీవల్లభే క్షీణే పశ్యపద్మానాం సరోరుహాం । బభౌ వ్యాసన స
స్తాత్ర్య మంధకారకదంబకం ॥ (౪౫)

నీలోత్పలానాంహాసలాం రుచిఃకిముపిస్తృత్వరా । దిగంగనానాంకబరీక
మిత్యాలోకితంతమః ॥ (౪౬)

ఆలక్షితక్షణశృంగార లసద్భ్రకుటంబభౌ । సన్నద్ధమివదిగ్బద్ధే
ధ్వాంతసింధురయూధకం ॥ (౪౭)

రజనీముఖతః ప్రాప్తో బలీయాన్నృపదీపకః । జనానాంనేత్ర సామ
ర్థ్యం జహారధ్వాంతతస్కరః ॥ (౪౮)

గంధసారతుషారశ్రీ యత్రాస్వాదయదుష్కరైః । వసుభిస్సరసం
రాజా దిక్సరోజవిలోచనాః ॥ (౪౯)

చంద్రః కామీవశశిరైస్సు వ్కరైశ్చందనైరివ ! సరోజాక్షీరివదిశ
స్సమస్ఫురతసంభ్రమాత్ ॥ (౫౦)

చంద్రః కైరవిణీంప్రీణన్ జహారాంభోజినీశ్రియమ్ । ఉదితస్యఫలం
రాజ్ఞః ప్రభూతంహిజనోదయః ॥ (౫౧)

దృశః కువలయానీవసరితామివయోషితాం । నిమీలితానిమిత్రే
కరైరక్షీణియచ్ఛ్రశి ॥ (౫౨)

శిరాంశాప్రదితే భావిష్యన్త్యా జలజాంకుభిః । ప్రదుద్రావతి
తమాపిష్టంప్రాతికారాకమత్వేతః ॥ (౫౩)

భ్రమ్యాశనగోపిఖాజానో గృహేషు రజనీముఖే । సహాసోదితేన
చంద్రేణ పథం తేస్మశనై శ్శనైః ॥ (౫౪)

స్థానేషు వేషాంసుఖద మధ్యాహ్నానం మహాత్మనాం । యద్వృక్షాప్రది
తేకామో మంజమంజమపక్షణాత్ ॥ (౫౫)

శాఖచ్ఛిత్యరాసారాన్ దిరమునిరాజ్యాంతే సః । తదాదాయ
స్వయంకామః కామినీషు న్యధత్త కిమ్ ॥ (౫౬)

ఇతి శిశిరసమీరా పుల్లతాంయాతి జేతుం కుసుమవిశిఖవారైః కా
ముదీలేపపుష్టైః । ప్రతిపసికృతభూరి ప్రార్థనానాం దసూత్యైః తను
మధనుగకైచ్ఛత్రేయసీః ప్రాణనాథైః ॥ (౫౭)

సానందంతుహినమరీచికాంతిశ్రీ తేకాంతా దేశకవికశారికా విరా
వైః । వాదిత్రై రివ జయశబ్దమీరయ ద్భిః రాజాసౌ సపది తరాంముదం
ప్రపేదే ॥ (౫౮)

ఇతి సారస్వతశేషకృతౌ భరతోదయే మహాకావ్యే
చతుర్థస్సర్గః.

భరతోదయే మహాకావ్యే

పంచమస్సర్గః.

క్షితిపతిమథ యామినీవిరామే కృతరతినాయక సాయకోపశమే । శ్రుతిపథ మధురం స్తవందిలోకాధ్భుత సుఖనిద్రమముం వ్యబోధయంతి ॥ (౧)

ప్రథితగురుయశోజహీహిమశ్రాం దినకృదసావుదయాద్రి మధ్యరాశీత్ । భువనభరణకర్మణి ప్రకామం విస్మృత భరాంసభవాంశ్చ సంమతౌస్తః (౨)

అరుణరుచి పరాకృతోంధకార స్సపది సమేత్య నసృత్య తేన నుత్వమ్ । పటలమివపయో ముచాంప్రగాఢం ఘనతరమారుతనున్నమంతరిక్షే ॥ (౩)

కువలయసుహృదా చిరం విహృత్య క్షలదురుతారకహారహార యష్టిః । వ్రజతిసపది కామినీ సమంతాచ్ఛితిలతమః కబరీవయామినీయమ్॥

సురతసమయసాక్షి తాంప్రణీతారహసికృతం ప్రసమీక్ష్యభాంతియూనోః । హసితవిలసితేన సద్మదీపా విశదముఖా ఇవవిస్మయోదితేన ॥ (౫)

ప్రథమమధిగతా సమేత్యరాగం చపలమథాయ్యగుణైః ప్రలోభ్యచేతః । త్యజతిత మధునాత మీమృగాక్షీ గళితవసుం విరచయ్యశీతరశ్మిమ్ ॥ (౬)

గురుసహచరతా మపిప్రలబ్ధ్వా గగనతలేధృతహస్తసంశ్రయోపి । నిపతతితిపయసాం నిధౌ మృగాంకో జత విధి దుర్లలితంహి [illegible] ॥ (౭)

ముకులితకమలం సరోఽపిముక్త్వా నిశితుహినాంశుమవాప షడ్ఘ్ర
బృన్దా । హసతి కుముదినీమవాప్య సాన్ద్రస్మిత సరసీరుహదీధితిచ్ఛలేన ॥

నిశికృతవసతిస్సుధాంశుబింబే గతరుచిమన్యవిహాయ తంవిషణ్ణా ।
భజతి సరసిజంతతోఽనులక్ష్మీర్ఘనవిచపలేతితతోఽవిగీయతేసా ॥ (౧౦)

అగ్నితమిహిర హేణచక్ర వాకాస్తుహినమరీచిముపాలభంతయత్సః।
గతరుచిరధునాబభూవ నహోనింద్విజపతిరప్యయతిద్విజేనశప్తః ॥ (౧౧)

సుఘుమినతుహినంపరిస్రవంత్యస్తిమిరమధుప్రతతాఖాదితావశిష్టం।
నభసఇవతరోర్గళత్ప్రకాశాఃకుసుమచయాఇవతారకాస్స్ఖలంతి ॥ (౧౨)

సపదినభసితారకాకదంబాన్యతిరుచిరాభవనాంతరేషుదీపాః ।
సరసికువలయవ్రజాశ్చకామంహిమరుచినాసహసంత్యజంతిలక్ష్మీం॥ (౧౩)

సురతరభసఖేదగాఢనిద్రాపతిపరిరంభనిబద్ధగాత్రయష్టిః ।అయి
తినహివిబోధమద్యముగ్ధాగళితకచాకులవక్త్రచంద్రబింబా ॥ (౧౪)

ప్రతిగృహమధునావిబోధయంతస్సురతపరిశ్రమశీతకానభీకాః ।
సదయమి వనదంతి తామ్రచూడాః ప్రతిరవము న్నమితాః గళాన్నద
ధానాః ॥ (౧౫)

సురతభరమదాలసంప్రియం స్వాంతనుమధికంపరిరభ్యపంకజా
క్షీ । అపసరతివిలోభ్యపుష్పమంచస్థలదురుహారగవేషణాచ్ఛలేన ॥

ఝడితిజహిహిమాంశుమేవిదానీం హిమరుచిరప్యజహాద్రుచింస్వ
కీయామ్ । ఇతివచనమహోనిశమ్యవధ్వాదయితతమోరజనీముపాలభి
ష్ట ॥ (౧౭)

నిబిడగురుబృహన్నితంబ బింబానిజరమణేనవివస్త్రితా మృగా
క్షీ । కలవిహగనినాదసంప్రబుద్ధాహ్యావృత ముభియాచతితద్ధిరియాదుకూ
లమ్ ॥ (౧౮)

ఉపయుతిదినపా యకేష్వరస్తాదహహా విహాయసమంజసా విహా
య । [illegible]కదంబకంసరోజాచ్చిర ధృతయా [illegible]నిద్ర యాప
యాతి ॥ (౧౯)

రజనివిరచితం తమః పరాస్యన్నుదయగిరిం సవితోదయాజ్జగా
మ । విమలతరమభూద్వియత్పునంతాత్మపాహ్యపయే నతిదాసుచక్రిషం
క్యాః ॥ (౨౦)

విచలతిశసన్తైర్వ్యభాతవాయౌ వికచసరోజలతా ముహుర్విలో
లాః । అహహావిదధతీవతిగ్మరశ్మేర్విశదచలాచలచామరాభకాంతిమ్ ॥

సరసిరుహగృహేషుముద్రితాయేవిరహివధాన్న్యనుభాః ప్రసహ్య
రాజ్ఞా । సపదివిదళితేదళేకవాటే బహిరథమిత్రసభేం తేజ్యయాంతి ॥

ఇతిసనరపతిః ప్రబోధకృద్భిస్సపది బుబోధ ముదాతివాస్తనిద్రః ।
త్రిజగతివినుతేనవందమానైస్సహసరసీరుహబంధునాముసింస్త్రైః ॥

అథ సవిరచితప్రభాతకృత్యో రథతురగేభపదాతినానుయాతః ।
విపినమనువిధాయిపౌరుహూతంనయనపథం ప్రణినాయచార్వరణ్యమ్ ॥

ఛాయానిబద్ధమృగయూథమనోహరాణాంబాలావిశేషమ్మునిభిః
పరిపోషితానామ్। పఙ్క్త్యావిరాజితమభోగిమహీరుహాణాంకణ్వాశ్రమోప
వనమితీహసవన్యవాక్యైః ॥ (౨౫)

దూరాన్నిషిధ్య చతురశ్చతురంగసైన్యం మాభూన్మనేరితితపో
విపినస్యపీడా । ఛత్రాదికంచ పతిహృత్యసరాజచిహ్నం కణ్వాంతమైచ్ఛ
దథసేవితుమిందువంశ్యః ॥ (౨౬)

తతోజితప్రాంశు నిరర్గళాగళ స్సదక్షిణఃక్షోణిపతేర్భుజోచలత్ । శకుంతలాకుంతలభారమండనం పురాకరోమీతి విభావయన్ని
వ ॥ (౨౭)

ఇతిపారస్వతశేషకృతౌ, భరతోదయేమహాకావ్యే,
పంచమస్సర్గః.

[illegible] ప్రారభ్యతే.

విశేషకత్వాశ్రమమాశ్రమాణాం గురుర్గరీయాం సమధేనధా
మః । సతిగ్మరశ్మిజ్వలనప్రకాశైర్ లోకం ద్వితీయం మునిభిర్జ్వలం
తమ్ ॥ (౧)

పరస్పరం సాహచర్యాచ్చరద్భిః పదక్రమజ్ఞైర్ద్విజబాలజా
తైః । స్వపక్షసంగత్యా ప్రధితప్రశస్తైః స్వస్తీమహత్త్వైరుపనీతశోభ
మ్ ॥ (౨)

నిపాతయద్భిర్హ్యుదనామగస్త్యైః గురుప్రియాయాదేశకృపాత్తశో
భమ్ । స్ఫురత్స్ఫురత్స్వర్ణమనేకశస్త్రైః స్వస్తిశ్చమధ్యైరివ శబ్దశాస్త్ర
మ్ ॥ (౩)

లతానువృత్తైర్బాలకనిర్విశేషం ప్రవర్ధితాంగైర్మునిబాలికాభిః ।
లతాప్రవాలాత్తతిదంగసామ్యైరపేక్షితైస్తైర్వ్రతితం సఖీవత్ ॥ (౪)

కరేణుపంకేరుహకోమలేన రాగాద్వధూంభ్యః పరిపోషితాభిః । ల
తాళిభిః పుష్పకదంబదంభాద్విరాజితం సుప్రతికుర్వతీభిః ॥ (౫)

కుశాంకురైర్బాల మునిప్రణీతైః కురంగశాబాః కుతుకాత్ప్రవృ
ద్ధాః । పిరోచనైశ్చారు వినీలతారైః కుర్వంతియం నీల సరోజబద్ధమ్ ॥

పరస్పరాబద్ధమహానురాగే సత్వవ్రజే యత్రభృశంనిరస్తః । స
నిర్వికారః కురుతే విరోధః తపాంసితిగ్మాన్యభితస్స్రవంతీమ్ (౭)

తమస్సమూహానియమంతనోతి నిరంతరంభాస్కరభానుభీతః ।
తపోధనైస్సార్థమతిప్రవృద్ధచ్ఛాయాచ్ఛలాద్యత్ర మహీరుహాణామ్ ॥

ముదాతదాందోళితనిమ్నగాంబుః ప్రబుద్ధపున్నాగపరాగతిక్తః ।
ఏవో సమీరశ్శ్రమవారిహారీ శంసన్నివానాగతమస్యభద్రమ్ ॥ (౯)

తపోవనంతజ్జితనందనశ్రీ సమీక్ష్యమేనే నృపతిస్తదేతత్ । తపోభి
రుగ్రైర్యదయోభజంతి ఫలంయదేతత్సురలోకసంజ్ఞమ్ ॥ (౧౦)

యస్మిన్నత్రయోగోచరతాసువాసవ సంప్రహృష్యత్యమనస్వసు తత్ । తదేవపుణ్యం మమన క్షితిభూరిజన్మాంతరాబద్ధమసున్య తేః ॥ (౧౧)

అప్యాధిపత్యం జగతాం త్రయాణాం వాంఛంతి నూనం న తపోధనాస్తత్ । పుష్పైః ఫలై రత్యమృతైరఖండం సదా ప్రసన్నం వనమేత దాపుః ॥ (౧౨)

తస్మిన్ శశంసుః ప్రతిబద్ధయూథాః కరాంత విభ్రాంత విలోల నేత్రాః । మృగ్యశ్చ తద్దర్శనతోప్యభీతా స్తపోధనానాం ప్రథితం ప్రభావమ్ ॥ (౧౩)

విచింతయన్నిత్థమసౌ విలోక్య తపోవనం వనం భూమిభుగ్భాగ్యతామధీశః ।
వివస్వదాభం ఘనవాగవాదీ త్కసత్ర భోరిత్యనసూయకస్సః ॥ (౧౪)

శబ్దేన తేనాథ శకుంతజాలం కింసంభ్రమేణోద్వచలన్నగాగ్రాత్ ।
కూజత్కలం వ్యాకులితం స్థితేభ్యో వనే క్షితీశాగమనం ప్రసక్తుః ॥ (౧౫)

తస్యాథ శబ్దేన సిజోటజాంతా న్నిర్గత్య కాచిద్ధురి కన్యకాభూత్ ।
హంసీవ భీతా బిసినీవనాంతా దాకర్ణ్య ఘోషం నవ వారిదస్య ॥ (౧౬)

సమీక్ష్య సర్వావయవానవద్యా మచింతయత్తాం హృదయే వనీశః ।
ఇయం వనశ్రీర్ను పురస్స్ఫురంతీ బ్రాహ్మీ మునీనాం సవపుర్ను లక్ష్మీః ॥ (౧౭)

నిర్మాణనైపుణ్యదిదృక్షుణేయం సృష్టా విధాత్రా కిల లోకచారు ।
అస్యాభవేత్కిం నుయదన్యధాతి సురాంగనాశ్రీస్తనుసుస్థుభావః ॥ (౧౮)

దృష్ట్వా ప్రవాలం పదమేతదీయం తద్భావమాప్తుం ను తపస్యదస్యాః ।
[illegible] పవనాహతం తేజస్వి [illegible] ॥ (౧౯)

[illegible] నిలయో [illegible] పరాజయం [illegible] నిశాసు ।
[illegible] పదత్వం [illegible] ॥ (౨౦)

[illegible] ద్విశబింబం కుచమండలం చ|
[illegible] (౨౨)

[illegible] ప్రయూఫా|
[illegible] (౨౩)

యత్పుంచితం [illegible] గజేంద్ర [illegible] సహోనుసనా [illegible] బుజకుట్మలే
న| ప్రాప్తుం [illegible] లక్ష్మీం | పుణ్యాం ప్రభా [illegible] ()

పయోధ [illegible] లక్ష్మీ మస్యాః ప్రసూనా త్రిబలశోభా
[illegible]| అక్రమ్యలోకం [illegible] కంబుమాభారయుత్వం జయమూచ్ఛికీర్షుః ||

ఆలోహితాకాంత స్సకరః కృతాంగ్యా లక్ష్మీం ప్రవాలస్యకథం దధా
తు| వనేనివాసం విరచయ్యజీర్ణాం యత్రాప్యకాఠిన్యమనుక్రమేణ ||()

పురాసరాగః ఖలుబంధుజీవ ప్రభాహరోసౌభసకీతితన్వ్యాః| విజ్ఞై
నఘాత్రాధరనామచక్రే ధృతామృతస్యాపిరదచ్ఛదస్య || (౨౭)

సుధాంనిధాయాధరబింబమధ్యే సుధాకరోస్యావదనావధూతః|
ఆసీయచైనాంభజతీవశుభ్రి ద్విజచ్ఛలేనస్వమనేకభావం || (౨౮)

హ్రీణస్సుదత్యాస్మితకాంతిలేశా న్నిరాసితుంమజ్జతితంశశాంకః|
ముహుఃకళకందళితేంద్రనీల శ్యామంకిలహాళయితుంపయోధౌ||(౨౯)

సాదృశ్యలక్ష్మీమధిగంతుమస్యాః పద్యాకులస్వాంతఇవాననేన| ప్ర
దక్షిణీకృత్యధరామపీందుః యదాపపుణ్యాన్న సదాధ్యగాత్రాం || (30)

విధేరవార్యఃప్రతికూలభావవీతన్ముఖంజేతుమభిప్రయాతుః| మూ
ర్తిః స్వసహాయైమిషితురాఃత్మీనోతి యదాస్తిపక్షో బహులస్సుధాంశోః(3౧)

ముఖేందురస్యాఃప్రసమీక్ష్యముగ్ధం మిత్రేణచంద్రంభృశవిప్రలబ్ధం
గళద్వసుంతంకృపయామృదుస్సృక్ స్మితేనసంవర్ధయతీతివన్యే(3౨)

విమానితోవక్త్రిరుచాప్రియాభ్య శ్శోభయాంప్రీయాధా యని
జాందిపీందుః| శంభోర్జటాజూటకుటీరసింధు తటేకృశాంగో రచిత
స్తపస్వీ || (33)

సుగంధివాంఛేయమతీవసోష్ఠపరాజయం నిశ్వసితాని తేన। కథం
తిరశ్చాప్యలినావిముక్తం నసోతులాం రోహతి పుష్పకేశ్యాః ॥ (౩౪)

ఇందీవరం కింపదనేందుబింబే దివా చ నక్తం చ గతే వికాసం । అ
స్యాస్స్వయం సాగ్వదికంతమిచ్ఛ న్నేత్రచ్ఛలేనోల్లసతి స్వరూపం (౩౫)

నీలోత్పలం చాంబురుహం శ్రియైత న్నేత్రశ్రియం జేతు మివాంబు
మధ్యే। నక్తం దినం మీలనకైతవేన మిథస్సమాధిం క్రమతో విధత్తః (౩౬)

కుతో శిఖీ తేన సుమాయుధేన మిత్రీభవిమాత్సం నిహితే ముఖేస్యాః
శరాసనే ద్వే నిహితే అధిజ్యే భ్రువౌ నచేమే నితరాం మరాళే ॥ (౩౭)

నలభ్యతే స్యాస్సకలాముఖశ్రీః కేనాపి ప్రాస్యన శశీ సదా దిగ్ । ...
టపట్టం వపుషానుకుర్వన్ కృతార్థమాత్మానముదీక్ష్యతాస్యాత్ ॥ (౩౮)

వేధా విధాయా ప్రతిరూపరూపం కష్టచ్ఛలేనానన ముఖేటీయ ౧ । ...
స్యాభితో భావుక సంభవాయ శ్రీకార రేఖే ఇవ సంలిలేఖ ॥ (౩౯)

సదాపి వాలప్రియయా చమర్యా శిరోరుహాణామతిభారమస్యాః ।
ఉద్వీక్ష్య సంలజ్జితయేవ కామం స్వవాలభారో నపురస్కృతో భూత్ ॥()

తాం చింతయిత్వేత్థమసౌ నృపాలో రూపేణ తేనాప్రతిమేన చిత్తే।
విద్యాధరీ వాప్యథపన్నగీవా సురాంగనా వేతి వినిశ్చికాయ ॥ (౪౧)

నిసీయ తాం విస్మయనీయరూపాం విలాసినా చారుదృగుత్పలేన।
నభూపతిర్నైవజగామతృప్తిం లోలాంబిలేందో స్త్రృషితశ్చకోరః॥(౪౨)

వినీతవేషాప్యపనీతవేషం తేజోవిశేషానుమితాధిపత్యం । అభ్య
ర్ణామభ్యాగతమాశుభక్త్యా ససంభ్రమం సాతమువాచ బాలా ॥ (౪౩)

కం బాధతే తే విషయం వియోగో నామ్నా న భాగ్యాస్తవ కేను న
శాల। అయం హి దేశో భవతాగతేన నిశాకరేణేవ వియద్విభాతి(౪౪)

క్షేయం తపాప్యాగమనం సుపూర్వం ప్రవృత్తిరుద్దిశ్య కుతశ్చ హే
[illegible]తుఖండమనో మే శబ్దగ్రహం ప్రేరయతి ప్రకామం(౪౫)

ఇదంజలంపాద్యమిదం తవార్ఘ్యం ప్రగృహ్యతాంకం దమిదం ఫ
లంచ । ప్రణీయమానస్వాగతం సాలసంజాల్వ మంగీకురు ప్రాంతి శేషాం యథా
సర్వమ్ ॥ (౨౬)

సలజ్జమిత్థం వచనం ముకుందో నిశమ్య పీయూషమివాథ తస్యాః ।
సభాపతి మేఘగభీరఘోషస్తాం కీరమంభోజదృశం బభాషే ॥ (౨౭)

దుష్యంత ఇత్యాహ జగద్య మేత ప్రాంభోరుహైం మూంశవవంశజాత
మ్ । సోహం తపో విఘ్నకరాణి సత్వాన్యపేహి మాం ప్రాప్తు వనం విశేశ
మ్ ॥ (౨౮)

కృతం యథా నన్ను మకో భానాంగి సర్వం భవత్యా పరితోషితోస్మి ।
జ్ఞేయం స్వరూపం తవ చంద్రవక్త్రి మనస్తు వాచాలయతీవ కామం ॥ (౨౯)

కల్యాణి కా త్వం కమనీయకాంత్యా ప్రకామమాభాసికలేవ చాం
ద్రీ । ఆశ్రిత్య యామేతదథః కరోతి తపోవనం భాం ప్రమదావనస్య ॥ (౩౦)

సౌందర్యలక్ష్మ్యా నను రాజపుత్రీం త్వా మాశ్రమస్థాం మదిరాక్షి మ
న్యే । నీత్వా ప్రకారం జయతా మథగ్నేన పౌరవాణాం రమతే మనోహి ॥

శిరీషపుష్పాతిపతిన్మృదుత్వే కేన వ్రతేష్వస్మిన్ని యోజితాసి । ఉన్మూ
ల్య విద్వాన్ సరసచ్ఛదాం తాం వహన్ని ధేయాన్న వపద్మినీం కః ॥ (౩౨)

చక్రే విధాతా ప్రతిరూపరూపం యః కౌముదీం భోగ్యరసాం వనేన ।
స ఏవ ముగ్ధే భవతీం వనేస్మిన్ స్వీతానుకంపో వ్యధితేతి మన్యే ॥ (౩3)

రేఖాలతానాం భజతేతి భాగ్య ఫలాని పుష్పాణి చ బింబితీయం ।
ఆవర్జితైర్యత్సలిలైర్భవత్యా యదాలవాలావలిరానిషిక్తా ॥ (౩౪)

కురంగకాంతాస్తవ నేత్రలక్ష్మీం వాంఛంతి నూనం ప్రతిబద్ధయూ
థాః । తథాపి సా వధకా తవ వక్త్రసఖాం సముత్సుకా [illegible] రోధః ॥ ( )

పా [illegible] ప్యాపిశంభో భువ [illegible] కరేణు [illegible] నీయసీమ [illegible] దు [illegible]
తను స్తను [illegible] (౩౬)

[illegible]

నాశ్చర్యమాహాత్మ్యమితోంతరంగతో యోగః ప్రసిద్ధిం ప్రసృతిస్తనోత్యహో ॥ (౫౮)

కస్తే పితృత్వం గతవాన్కథం ను సమం కిమప్యస్య సుతాననయనాంతయో|
యః ఈదృశీం త్వాం సుతిచారురూపాం ప్రసూయ ధన్యోయమనాన్యయః క-

కస్యాశ్రమోయం తనుగాత్రి సేవ్యో నిరంతరం ప్రేమరసార్ద్రి సత్త్వః| యస్యాం సమాశ్రిత్య తిరస్కరోతి పురందరోద్యానసనస్థలశ్రీం ()

కచ్చిత్ప్రతీత్యాః కుశలం ప్రయాంతి తపోధనాః ప్రాంశతపోవిశేషాః| పూజేవ యైర్మూర్తిమతీ నియుక్తా త్వం చారుసర్వాంగ్యపి సత్క్రియాసు ॥ (౬౦)

ఆకర్ణ్య వాచం నృపతేస్సలజ్జం కిమప్యహో లాం కుతూహలం సముద్వ్యజాతం| ప్రవాలయంతీవ వచస్సుధాభిః కన్యా తమిత్థం మధురం జగాద (౬౧)

సర్వత్ర రాజన్ కుశలం మునీనాం సువేషినాం త్వయ్యవనీం కుతోఘం| మిత్రే కథం భాతి పినీతబాధం పద్మాకరామీలనమాప్నువంతి ॥ (౬౨)

భవంతమాప్త్యైకధరాధనాథం శరీరిణాం భూః ప్రకృతిః ప్రజాసు| తారాసు కాంతం భువనైకహృద్యం నిశాకరం సుందతిశర్వరీవ ॥ (౬౩)

ఇయం తపోభూమిరుదారకీర్తేః కణ్వస్య సంరాజతి కాశ్యపస్య| అయం జనో రాజతి యేన సంఖ్యామభ్యేత్య మధ్యే పితృమజ్జనానాం ॥ (౬౪)

సమాముపస్థాప్య తపోవనేస్మిన్నభ్యాగతానాం విధివద్విధాతుం| ఫలాని హర్తుం సమభిప్రయాతః క్షణం ప్రతీక్షస్వ సదృక్షిమృచ్ఛేత్ ॥ ()

ఉక్తస్తయేత్యద్భుతదత్తచిత్తస్తామిత్యవాదీత్స నృపః కుమారీం| అనన్యసక్తాస్సతి కారణేపి నవిక్రియాం యాంతి తపోధనా హి ॥ (౬౬)

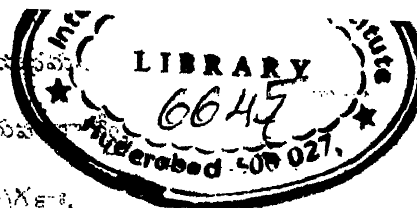
స కాశ్యపః క్వ ధురివమూర్ధ్వరేతాః క్వాపత్యమీదృఙ్మునిచిత్తహారి| ప్రవాళలక్ష్మీర్నితరాం నవీనా నిదాఘవృక్షస్య కథం ఘటేత (౬౭)

ఇతి నృపతివచో నిశమ్య బాలా స్మితరుచిపుష్పమయీమిమాం వచోయం
[illegible] నిజజనుషో జగాద హేతుం మధుమధురాక్షరపఙ్క్తిభిః స్రవంతీ ()

ఇతి సారస్వతశేవకృతౌ భరతోదయే మహాకావ్యే,

షష్ఠస్సర్గః.

శ్రీరామచంద్ర[illegible]

శ్రీరామాయణ...

[illegible]

సప్తమస్సర్గః

రాజా పురా కౌశికసూనురమందతేజాః స్వబ్రహ్మభావమధిగంతుమనా ధృతాత్మా । చక్రే తపస్త్రిభువనం పరితాపయంత్స్వం వర్ష్మణావమత్సరధృతస్సతతాం వసిష్ఠే ॥ (౧)

మాధ్యందినార్క ఇవ భాతి మహానుభావే తేజఃప్రకర్షవిలసద్ధరిదంతరాళే । తస్మిన్మృగా ఇవ సుపర్వజనాః ప్రతస్థుః శ్ఛాయామవనీరుహామివ త్రిదివేశముఖ్యాః ॥ (౨)

యః క్షత్రవంశజనితోపి వసిష్ఠకోప తప్తః కఠోరతపసా ద్విజరాజభావం । ఔదుంబరం కనకభావమివాధ్యగచ్ఛ దాలిప్తమోషధిరసేన కృశానుతప్తం ॥ (3)

యస్తాపసో దృఢమనాః పరితుష్టచిత్తాత్ క్షోణీసురత్వమధిగత్య హిరణ్యగర్భాత్ । గాఢం తథా న ముముదే స మహాలోకపాలాత్ప్రీత్యాన్వహాత్కిల యథా హి వసిష్ఠవాక్యాత్ ॥ (౪)

ఇంద్రాయుతేషు కుశికప్రభవప్రభావం శ్రుత్వాథ స ప్రణిగదత్సు జగత్త్రియేశః । సస్మార తన్నియమభంగకృతే స దేహం తాం మేనకామివ మునివ్రతవిఘ్నశక్తిం ॥ (౫)

యాం లోచనేన సరసీరుహసుందరేణ సూర్యే సదా ప్రణిహితాం యమినాం కఠోరాం । దృష్టిం తుషారాదివ నిజాభిముఖాం విరచ్య పశ్చాత్కరోతి చపలాం తమసి ప్రవిష్టాం ॥ (౬)

వల్గత్పయోధరగిరిస్ఖలితోరుచారుహారావళీసురసరిద్రుచినీరపూరైః । యా నాం పునస్స్మరతరుం హృదయాలవాల[illegible]దగ్ధవపుం కిలజీవయంతీ ॥ (౭)

సగాష్ప[illegible]యా [illegible] [illegible]
[illegible]సంనహాంతి । [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]క్షాంజలక్ష్మీః॥ (౮)

బద్ధాంజలి స్తవనుతం వినయోనతా[illegible] సిద్ధాది [illegible] ముదీ
ర్య[illegible]న్వం । [illegible]రాత్రిక[illegible] [illegible] (క్రోడ్ధా[illegible]) [illegible]
వచనం బభాషే. ॥ (౯)

దేవేంద్ర సద్వజనతామధి[illegible] [illegible] [illegible]
నిరుతస్వరాణాం । [illegible] విభాతిపరము[illegible] [illegible]
దధతే సువికాసభంగం ॥ (౧౦)

కింనామ నీరమహామా శుచిమోహపాయయం లోకేను చంద్రనయ
నాంతవిలాసలక్ష్మ్యై । ఉన్నిద్రతామరసౌరభసంపదేవ సత్యాన[illegible] ముఖినీ
ముదితాద్య దేవం॥ (౧౧)

యావద్విలోచనపథం నభజామి దేవ తావత్సనంతి సునమోపి
నితాంతధీరాః । పద్మాకరాభ్యుత మయంతి కిలస్ఫుటత్వం జ్యోత్స్నాద
యాంనధిసుధామయమండలస్య ॥ (౧౨)

కర్యామహాం త్రిభువనం సుతరాం విభాతి ప్రద్యోతనేపి గతవారిధ
రోపరోధం । దేవాధినాథ సవిజేతమసిప్రవిష్టం త్వత్తోధిగవ్యాకరుణామ
యమీషదోజః ॥ (౧౩)

ఇత్థంతయా నిగదితే సనిశమ్య శక్ర స్తాం ప్రత్యువాచ భయదాయిని
గాధిసూనుః । ఆస్తేతపస్యభితపన్ త్రిజగత్తతోమీ విధ్వశ్రియాస్సముభపన్
సురసిద్ధసంఘాః ॥ (౧౪)

తం తాపసం స్థగితపసో విరతేనయాద్య త్వం హావభావ లలితప్ర
ముఖైర్విలాసైః । అంభోరుహాక్షి చతురాభవతాత్తదత్ర లోకేన కోపిహ
రిణాచారు నృశాం విధేయః॥ (౧౫)

వాతేరితాంనిశమ్యవిబభౌ చలగాత్రయష్టి రేసంపురందరముఖా
త్కుశికాత్మజస్య । వాతేరితేవకదళీపరిపల్లవదుచ్చ వక్షోజకుంభ యుగ
ళోలదుకూలపాళిః ॥ (౧౬)

ఏవం స్తుతో బలభిదుంనిజగాదమందా క్రష్టాంశకం త్రిదశనాయకశే యుగాంతకం । శక్తిఃస్వత స్స్వయమపీక్షణతోపి దేవ భంగప్రదా ప్రభవస్త్వైవ వికారశీలః ॥ (౧౭)

బ్రహ్మప్రభావమృషిరాజమనోవసిష్ఠం మత్వాపురాకిల తృణాయ మహానుభావః । తస్యాత్మజేభ్య ఉరుశాపమమజ్జయత్తం కిం చిత్ర్యవిక్రీర్య ననివార్యమనాస్మగర్థా॥ (౧౮)

పూర్వంగతామపగతస్యనను త్రిశంకోస్స్వర్లోకమాజగమిషో ర్వ్యస్మహాసస్త్వైవ । క్రుద్ధో ద్వితీయ ఇవపద్మభవస్సస్వయముస్స్వర్గాంత రంతరమయః ప్రశశామకృచ్ఛ్రాత్ ॥ (౧౯)

యస్యాశ్రయంసముపయంతి నిలింపవర్గా గోపాయితా బలరిపో భవతైవనూనం । స్త్రీరూపధృక్కథమహోత మలంవికర్తుం ప్రోతోర యంకిముతృణంప్రభవేన్నిరోద్ధుం ॥ (౨౦)

దేవద్రుమాహం బలమవారి సురేశయేన సద్రేవిభాతినిశితే కిమ మోఘసాతే । సాహాయ్యకేభిలషితో భవతాజనోయం సంవర్తకేవ వ కుముదస్యశిలావిభేదే ॥ (౨౧)

ఉక్త్వేతిసాధ్వవిరతా కులిశాయుధేన క్రుద్ధేనయాహి నహిచేద్భవ శాపపాత్రమ్ । ఉక్త్వేతివాషికదినాద్వధురేవమాంసీ శ్రుత్వేత్యువాచస భయం నవమేఘనాదమ్ ॥ (౨౨)

దేవప్రసీద సురనాథతవప్రసాదా ల్లోకత్రయంవివశయేయ మహంగపాత్రైః । తస్మాత్కుతః కుశికసంభవతో బిభేమి కాంక్షేతదాపిభవదీయసహాయమత్ర ॥ (౨౩)

చైత్రఃప్రఫుల్లనవపుష్పమనోహరశ్చ పుష్పాసవోన్మదమధువ్రత గమ్యమానః । మందానిలశ్చమధుపప్రసవాళిమార్వీ బాణస్సమామను సరంతుచపంచబాణః ॥ (౨౪)

ఇత్యుక్తవేవమఘవాసతయాసుదత్యా సాహాయ్యకేరతిపతిప్రముఖాన్దిదేశ। తైరన్విషత్కుముదదృక్కుశికాత్మజస్య సాప్రాప్తితేవనికటం కిలరాత్రిలక్ష్మీః ॥ (౨౫)

రూపంమనోహారమియం దధతీయతీనాం సంమోహనంస్మరణ
తస్సృజతీపురస్తాత్ । ప్రాతిష్ఠతానుమదనస్స్వధనుర్విధూనాన్యస్యాత్తు
గంధిరనిలఃకుసుమాకరశ్చ ॥ (౨౬)

యత్రార్యమేవహరితోదశభాసయన్స్వ బ్రహ్మశ్రియాగతతమః
ప్రసరంతపస్వీ । తస్యాశ్రమంద్రుతముపైత్ క్షణమేనకాలం సంమోహి
నీవరరుచిరారజనీముఖశ్రీః ॥ (౨౭)

దేవాంగనాథకుశికాత్మజమాశ్రమస్థం గత్వాభివాద్యవినయావ
నతోత్తమాంగా । మందానిలాత్తసుమసౌరభ చారుచేవ ప్రాక్రీడదం
తికవనేవిపినాంతలక్ష్మీః ॥ (౨౮)

వాసంతికాకుసుమగుచ్ఛగళన్మధూళీ మాద్యన్మధుప్రణయసమ్మ
ధురంనదంత్యామ్ । గాయత్యలంవిరహిబాధకృదద్యజగ్ధ ... తాం కు
రేపికకులేచకషాయకంఠే ॥ (౨౯)

గుంజద్ద్విరేఫకులశేఖరితాగ్రభాగే దీపశ్రియందధతిసంపిలసన్న
శోకే । గండూషవన్మధుగళత్యభితోనవశ్రీ వధ్వాప్రసూనకుసుమాని పునః
సరద్రా ॥ (౩౦)

ఆందోళయత్యభినవోన్మిషదంబుజశ్రీ పద్మాకరంవికచకేసరరేణు
గర్భే । ఆమృష్టరత్యలసకాముకలోకఖేద స్వేదాంబువాతిశిశిరే సుఖ
లయానిలేపి ॥ (౩౧)

ఆకర్ణకృష్టనిజకార్ముకనిర్గతాభి మీనధ్వజే కుసుమబాణప
రంపరాభిః । సంత్యాజితప్రణయకోపభరంప్రియేషు యోషాః ప్రవర్త
యతినిస్పృహతాందధత్సు ॥ (౩౨)

పుష్పాకరాగమనవోన్మిషితప్రసూన నిర్యద్విసిద్ధవనితానుగతేళి
సంఘే । ఝంకారమాదధతిధిక్కృతకామికోపం టంకారవత్కుసుమ
కాముకకార్ముకస్య ॥ (౩౩)

ప్రక్రీడితాతులికనందనలోభనాయ ప్రత్యగ్రదత్త కుసుమాయుధ
[illegible] । తస్యాశుకంఠమధికంకలలాలసాంసా కుర్వత్యహోవాసలలితైః
(౩౪)

విన్యస్య సాంద్రమకరందమనోజ్ఞగంధం ప్రస్యాస్యమం పృగన్ధ శోభలిత ... | శ్యోత్స్నా విహాంతు శినౌకైర్వి చలత్ దుకూల మా ...తి తాం గమాయ వాహోయతిసహాత్రిః ॥ (3౪)

లబ్ధ్వా ... చంద్రార్ధం ... గృహీతుముపసారి తమం ...బంతి | యాం ... సహితా పద సౌమునిస్తాం ప్రేక్ష్యాంచకా రవిస్మృతో ... ముభ్యాం ॥ (3౫)

... నిజమ ... లబ్ధపనా మేఘాననద్యోతసురూపవనౌ విశేషాన్ | ... జగామ గతప్రభావ స్పంధ్యోద యా ... ॥ (3౬)

గాఢేన సత్వతః ప్రతిగలత్ప్రసరత్ ... దధీన్యం సంప్రేక్ష్య తాం వివృత పీన నితంబ సక్థిం | యోగం విసృజ్య సకలం కరణాగసాంద్రోద్యోగీత్యువాచ నుదతీం ప్రతి యోగబుద్ధిః ॥ (3౭)

కాత్వం నుముఖ్య హాసి తేవి జనేన సేస్మిన్ స్వైత్వే కశోరం హ్యదయోష్పలితా విబంధు | త్యక్త్వా ఖిలార్థ మపి విస్మిత మాతనోషి, పీయూషవృష్టి రివసుందరి మామనఃభాని ॥ (3౮)

లోకాంతరాకలన దాక్ష్య పరిష్కృతే నచండేన గాధిత నయేన సమాఫృతాయాః | జ్ఞానం తవాద్య మదిరాక్షి కథం నుహాతుం మభ్యస్త యోగవిధినా చతురస్సమీరః ॥ (౪౦)

ఏవం మహర్షి వచనం సరసం నిశమ్య ధీరుస్సముర్ఝిత భయా నిజగాదమందమ్ | ఆత్మానమింద్ర కలితాంతరరుణీమవేహి యుష్మన్నిదేశకరణాయ హిమేన కాఖ్యామ్ ॥ (౪౧)

తాం తాపసో థ నియమాహతయే విజానన్ కాం తాం సమాగత వతీం స్మర బాణపాతైః | తాం తాకృతిర్వ్యతను తాత్రక శత్రభావం శాంతా నపిస్వన మయః ప్రహిణో త్యకృత్యే ॥ (౪౨)

మోహాకులశ్చిరతరం సతయా సుదత్యా క్రీడావిధేయ హృదయో నిజబోధశూన్యః | శీతేను మాలిని తరంగ పృషత్ప్రపాతై మార్గ నుప్యధు లక్షభ మభుజ్క సురేంద్రభోగం॥ (౪3)

బహిర్వ్యస్మయాఃప్రవిహారక్షణవచ్చుతస్యా మేనంజనంసవిజనేబ
నయాంబభూవ । త్యక్త్వోపమాలినితటస్సురలోకమేనాం దేవిజగామస
హాసారచితస్వకృత్యా ॥ (౪౪)

మాత్రోజ్ఝితాంప్రదయవతీసహసాశకుంతాః కారుణ్యసాంద్రహృ
దయాఃపరితోరరక్షుః । పశ్చాద్విలోక్య దయయాకిల సామయోయం
సంవర్ధితాసుసుఖమారసనిర్విశేషం ॥ (౪౫)

యస్మాద్విధృతేయమబలాదయమూః శకుంతైస్తస్మాత్సిద్ధిముప
యాతుశకుంతలేతి । ప్రేమ్ణామయేయమితినామకృతాంతదాదినానాః
తాతఇతిమామభిమానబద్ధా ॥ (౪౬)

ఇత్థంకదాచిదఖిలంమమసంప్రవృత్తమాపృచ్ఛతేద్విజమునిశ్శిగది
తిస్మతాతః । ఏవంపితుర్మనుయథా శ్రుతమానుపూర్వ్య ద్రాజన్నివేది
తమిదంభవతోనుమత్యై ॥ (౪౭)

తస్యావచోనరపతిర్వదనాదిమేందోః పీయూషవద్విగళితంమధు
రంనిపీయ । జ్ఞాత్వాధరాజతనయేతి శకుంతలాందామాత్మన్యమోదత
తయాహృతసర్వభావః ॥ (౪౮)

ప్రత్యబ్రవీదథనతాంహ్రియయాభిరామాం దుష్యంతఏష ననుకా
మయతేనరేంద్రః । త్వామేత్యతేనసుతరామనురంజితాయా భూమీశ్వ
రాంగిభవతీభవతాత్పవత్నీ ॥ (౪౯)

కేయూరకుండలముఖానిశుభాంగితుభ్య మభ్యాహరామినిజదే
[illegible]విభూషణాని । త్వద్గాత్రసంగరచిత ద్విగుణప్రకాశా న్యద్యధ
[illegible]ందధతువానిధృతానితాని ॥ (౫౦)

యద్యస్త్వమిచ్ఛసినవంశనమస్యనింద్యాం తత్త్వదాహాముపపాద
[illegible]త్తే । అద్యప్రభృత్యమఖిసాగరమేఖలాయా యుస్మేతిహైవ
[illegible] ॥ (౫౧)

[illegible] ప్రసన్నాకమథిగచ్ఛతి పార్వతీయ స్మద్యాత్తనైవ విరచ
[illegible] । గాంధర్వసాధురవిధసంవిధానా సంపాదితా
(౫౨)

రాజ్ఞీ త్వయీ వ్యవిరతే మదనానువిద్ధా తం ప్రత్యువాచ సమయం కిల కుర్వతీసా । మోహాయతే మయి సుతత్త్వదనంతరశ్చ జ్ఞాయా భవాని భవతశ్శివం శోకతో ॥ (౫౩)

ఏవంతదా మోహితాసముదా మోదలి కావసభాసోత్యానోదవతీర్ణతత్ర దారతి కామమార్యః । అగ్రే ప్రదీప ఇవ సంగమత(శ్రీ) సమాసమా రాకాసు ధాకిరణమోదివరాజతే స్మ ॥ (౫౪)

ఊరీకృతేన సమమేష సుదతీ న్యపేణ మందస్మితద్యుతి సుధా స్నుహ తై స్సలజ్జం । సించంత్యముం దళితనీలసరోజనేత్రా సాక్షాత్తమైత్రత సుధాంశుమిన త్రియామా ॥ (౫౫)

హాస్తేన హాస్తముదయచ్ఛశి తుల్యమూర్తిః లజ్జాభరోచ్ఛ్వసితమంజులగాత్రయష్టేః । జగ్రాహ సస్మితకటాక్షమనోజ్ఞమాయాః కాలే మనస్సుభకరే సశకుంతలాయాః ॥ (౫౬)

స్విన్నాంగుళిర్వరతనోః కరపల్లవస్త ద్ధస్తాభిమర్శ సుభగస్సముభూద్యదాస్యాః । అంతర్గతానుపులకోద్గమకైతవేన రాగాంకురాస్సముభవన్బహిః ప్రకాశాః ॥ (౫౭)

ప్రత్యుద్గతస్మితముదంచితలజ్జమీష దున్మీలితాక్షమురరీకృత ఘూర్ణితో యం । రాగాదనీయతరసాంతర మస్యసంగా ద్యత్పుంసరీ తదఖిలం స్మరఏవ వేద ॥ (౫౮)

స్వీయాంగుళీయకపరిష్కృతపాణిపద్మాం శశ్వత్ప్రియాం సపరిరభ్యతతోన్నృపేందుః । సోఢుం వియోగమపటుశ్చకితైణనేత్రాం తామిత్యువాచ మునిశంకిమనా మనస్వీ ॥ (౫౯)

ఇచ్ఛామి చంద్రముఖి గంతుమనుగ్రహం మయ్యావేశయాభ్యనుమతో నగరం భవత్యా । గంధద్విపాశ్వరథపత్తియుతాసువర్ణైః ర్ద్రాంద్రక్ష్యసి త్వమచిరాత్పునరప్యుదారా ॥ (౬౦)

ప్రాణేశ్వరేణ గదితా సుదతీ తిరూక్షం ప్రస్థాతుకామముల సైస్వ

దృశోర్విలాసైః । పశ్యంత్యముం సకరుణైస్సుదతీజనాయ కృచ్ఛ్రాత్ప్రి
యాహి పునరిత్యలసాన్యమంస్త ॥ (౬౧)

మధుకరికులైరంభోజిన్యా ఇవాభ్రమవాటికాయుతాస్సుగంధ కుసుమా
రాజీవాక్ష్యా ముహుర్ముహురుద్గతైః । చకితచకితైః ప్రేమార్ద్రార్ద్రైస్త్రిభ
రపాంగవిపల్లితైర్నరపతిరథో దృష్టః కృచ్ఛ్రాత్రేయాంసువసుతో యయతాం ॥()

గంధాంబుప్రసవ సుగంధివిధిరమ్యా మృష్టిస్నాతజనత కపంటి
తాంపురీం స్వాం । ప్రేయస్యా స్మిత మృదుభాషయా నాథ్యాయా
న్విరహావిషణ్ణమానసోగాత్ ॥ (౬౩)

ఇతి సారస్వత శేషకృతౌ భరతోదయో మహాకావ్యే,
సప్తమస్సర్గః.
శ్రీరామ పాహి,

శ్రీరస్తు.

[illegible] మహాకావ్యే

అష్టమస్సర్గః.

అథ ప్రియా తే శశివంశకేతోః కాంతా మనుష్యజాతి స్త్రీణాం స
కాళిందసార్వత్రి మహిమా గాఢ దోహదభావః ఫలపుష్పదర్శాః ॥ (౧)

పురా యమయాం తమదీక్షయూరా [illegible] రాజ్యాయాత్ర
సంగచ్ఛవా రాజ్ఞ్ । సా రాజభోగే న మనిం సలజ్జా ప్రస్థాప్రతిష్ఠా క్రమ
మస్య [illegible] ॥ (౨)

సా గర్భచిహ్నా ముదయం ప్రపేదే తతదభ్యాత్మ ద్వ [illegible] బోధ ।
ఉపన్యంతి హేతుప్రతిమాం ప్రసోగోజ్ఞానం ఫలాదాయిపరోక్షదృష్టేః ॥ (౩)

విలజ్జమానా [illegible] సప్రసన్న చేతా స్సుతరాం కుమారీన్ ।
మోహాత్కారి సంగోన్నృపపుంగవేన నధర్మలోపం సకరోతివత్సే ॥ (౪)

న్నృపం స్వయం యద్భజమానమాగాధ మత్ర స్య సంస్థాప యితార
మూర్వ్యమ్ । భవిష్యతి త్వయ్యతులః కుమారో మోభోక్ష్యతి క్షోణిమ
దన్నదం తా నా ॥ (౫)

యత్తస్య చక్రం ద్విషతోభియాం నే యత్తస్య విష్వగ్గత విప్రఘాత
ము । భవత్యుదారస్సహి చక్రవర్తీ భవత్యుదర్కశ్చ తతః పురేతి ॥ (౬)

ఇత్థం స్వతా తే నిగదత్యభీతి స్తదంకముత్పత్య తతః కుమారీ । క్రో
తోత్తమాంగా పదయోః ప్రహృష్టా ప్రణున్న ఖేదం తమిదం జగాద ॥ (౭)

యేనైందవం గోత్రమలంకృతం యం ప్రేయాంసమంభో నిధినే
ఖలేయమ్ । స్వం మన్యతే ధన్యమవాప్యమాన్యం జనోప్యవారీత్తమయం
భజంతమ్ ॥ (౮)

అస్మత్కృతే కతుల్యమలం ప్రసాదం తదర్హసిత్వం ధరణీమహేం
ద్రే । విష్వగ్గభీరే విపులే తటాకే వికాసయన్నైకరవిణీమివేందుః ॥ (౯)

తతో మునిస్తాం నిజగాత్రపుత్రీం నాధ్యాపయత్ప్రణయప్రసూ
నమ్ । కించాస్య ధర్మే నిరతా [illegible] భావయామాస తపస్వి
నాత్వమ్ ॥ (౧౦)

అథాత్ర నాకే నృపతౌ ప్రయాతే స్వాంతం గృహీత్వా [illegible]
రాం తాన్ । శకుంతలా యాంతి రమేశ్వరాకాశ [illegible] లీలయ
ఖస్య ॥ (౧౧)

ముగ్ధా సమీక్ష్యైవ వియోగతప్తా ఘనాన్వితమత్యుగ్రతర పుష్ప
చాపమ్ । పుష్పాయుగంధాప్రజిఘీషయా మాత్మ మనోవ్యథా త్రైయసిగా
ణబద్ధమ్ ॥ (౧౨)

యా పద్మినీ తాసు ప్రథమం లతాసు వ్యాకోచపుష్పప్రసరాస్వతో
ష్యత్ । ఆలోకయామాస రతీశభిన్నా తాన్ స్వాసపత్నీరివ వీతరాగమ్ ॥

కాపత్ని రాద్యత్సుకృతం ప్రణీతం తయా మనో నిర్విష యత్నపీనం ।
సందేహాపూర్వేవ్యతనోన్ని మగ్నం బద్ధం హి కాలేన జగత్పుమాన్ షా॥ (౧౪)

నిరంతరం పుష్పచయైః క్షికుంజం క్రీడోన్మనా స్వాసనుగాల్పభిః॥
యత్రాజసంపర్కవశాత్ప్రమోద కాష్ఠాంపరామాత్మ మనో నినాయ ॥

నశర్మలేభే ఖలు మీనకేతు శరాహతిత్యా [illegible] తాసా ।
సపుష్పనిష్యందిలసత్పరాగ రసాతిరేకే పిలతా నిశాంతే ॥ (౧౬)

వియోగవహ్నే ర్జ్వలతః ప్రగాఢం స్వాంతర్వ్యథా తాపయతుర్వ్య
హిశ్చ । అశోకశోభాభ్రమ పరాగపుంజా జ్వాలాస్ఫులింగా ఇవ [illegible]
స్యాః ॥ (౧౭)

తాం లక్షయన్నైన్నర్మ సఖీ సమేత్య దుష్యంతవిశ్లేష విశేషతప్తా
మ్ । విజ్ఞాయ నైవం విధపూర్వవృత్తిం ప్రత్యబ్రవీత్సా వచన మంజు వా
చా ॥ (౧౮)

ప్రకాశయంతీ ప్రథమం స్వమన్య ద్వ్యాజసభారత్న శలాకికేవ ।
అభ్రాజథాస్వం ప్రతి కిం త్వమేషి ప్రోద్యచ్ఛశిక్షిప్త సరోజలక్ష్మీన్ ॥ (౧౯)

స్యాన్నామ యస్యాభిధయాపి స్పృష్టా సద్యోంతరం యేనగతా సఖిత్వం।
స్పష్టః కిలాధ్యాప్యశ్రపరుషపాటం రాజేతి జానామి సతస్య హేతుః ॥ (౨౦)

స ఇత్యతిస్పృష్టా పులకచ్ఛలేన సర్వాంగకైస్తద్విసవేద్యహేతుం ।
ఉద్దీపితానంగకృశానుదగ్ధా తస్యాః సఖీం వాక్యమిదం జగాద ॥ (౨౧)

మారస్య ధిక్ర్యౌర్యముపేక్ష నేత్రప్రోద్యత్కృశానౌ శలభాయితో
పి। లజ్జావిహీనో ఝషకేతనాఖ్యో మాంనిర్దయం హంతి కిల స్త్రీ
యం యః ॥ (౨౨)

వ్యత్యాసకృత్త్వం నవియోగిబాధా దీక్షామహే మారత హాస్య
చిత్రమ్। హా తూరమాయాస్త్వమహోరసాఖ్యం వ్యత్యస్య
నామాత్మతయా గృహీతః ॥ (౨౩)

లోకం వియుక్తం నితరాం నిహంతి కందర్ప ఇత్యాత్మని సంవిచా
ర్య। తాపాంశరాన్నో విదధే విధిస్తే ప్రత్యగ్రహీః పుష్పమశస్త్రితంత
త్ ॥ (౨౪)

త్యక్త్వా శరీరం స్మరనామశేషో బాధాం విధత్సే వియుతస్య కామం।
శాంతం సమస్తం కృతమార్యనింద్యం శ్రీవాసుదేవో జనకస్తవేతి ॥ (౨౫)

మూతాప్యసహాచ్ఛృంఖలకీల ఘూరే ఫాలాక్షి వహ్నౌ పురదా
హకే ప్రాక్। యో నాప్యయం తేజుహువాంచకార నింద్య శ్శివాత్కో
సుపుమాన్మిజాల్మాత్ ॥ (౨౬)

క్షిప్తేన నిత్యం సపితా మహోపియస్యారవిందాస్త్రవరేణ బద్ధః।
అస్యైకుతస్తన్నిజసృష్టిలక్ష్మ్యాః ప్రోద్యద్వియోగానలమధ్యలగ్నాః ॥ ()

ఫాలానలజ్వాలవతా శివేన చిత్రం ప్రయాతస్య న పంచతాం తే।
బాధావిధానం కథమాతురేషు తాం సంగతా బాధకృతస్తు బాణాః ॥ ()

శుద్ధోపి తే సోఢ్యావిధానదోషాత్ప్రాప్తః కలంకం స్మరశీతరశ్మిః। ప
ద్మా అపి ప్రోషితమంజుభాసః ప్రాప్తేషు భావాముకుళీభవంతి ॥ (౨౯)

చంద్రాంశుభిశ్చందనపంకశీతైర్నిస్తాని రమ్యాణ్యసితోత్పలాని।
అజ్ఞాసిషం శీతతమాని యాని త్వామేత్య తాని ప్రకృతిం వ్యముంచన్ ॥ ()

అపాంత్రత్రోపమస్ఫీతశిశిరంతిదం తే రూపం [illegible]
హి । శీతాంశుత్వదివమాశుణదేశకాంతి ర్వహ్నిస్స్వరూపా [illegible]

వియోగినాంచంద్రవధాత్తవేషం దోషాకరత్వంనసుబుద్ధ్రోతి ।
ఏతాదృశస్యామృతకాంతిమత్త్వం రాజత్వమేతద్వ్యాహితంసుకేశ ॥ (౩[illegible])

త్వత్పాదసంస్ఫాలనలబ్ధచిత్తా వియోగివ్యగ్రా [illegible] గతోసి ।
మృత్యుంజయం చంద్రకలావిశిష్టో జైవాతృకోఽస్యాః ఖలుదుర్విధేర్న ॥

కామద్రుహోఽమాలి గృహస్థభావం గతో ద్విజానా [illegible]
నాం । దుగ్ధాంబుధి ప్రాప్తజనుస్త్వమిందో వ్యథాం [illegible]
యుక్తమ్ ॥ ([illegible])

మిత్రాద్వియుక్తస్యగతాభివృద్ధే రేకాంతవక్రస్యజడాత్మనస్తే ।
వియోగినాంతున్నగుణాయనూనంసశిఖినీనాథసుధాకరత్వమ్ ॥ (౩౫)

రాత్రిర్వినాచంద్రమసావ్యలక్ష్మీర్హాటాంధకారేణపురస్కృతా ।
రాజ్ఞావినాప్రోషితహావభావలక్ష్మీస్స్వభూర్ద్వియోగేనసుదుస్సహేన ॥ (౩౬)

కల్పద్రుమంమాఘవ నీవనీవచంద్రంశరచ్ఛ్రీరివలోకకాంతం ।
గంధద్విపంజహ్నుసుతేవగర్భంశకుంతలాధాధితపౌరవేంద్రాత్ ॥ (౩౭)

పురాతనుత్వేకిలరాజహంస పదత్వమేషాధితమధ్యమస్య । తను
త్వహానేపితదేవతస్యతదాజగాహేనసుకారణత్వమ్ ॥ (౩౮)

కరీంద్రకుంభప్రతిమావృగాఢ్యాః పయోధరా స్వీకృతగౌరవం
తత్ । తదానిదంపూర్వగుణంవిలోక్యమధ్యంసువిచ్ఛాయముఖావభూ
తామ్ ॥ (౩౯)

కుత్ర్యంతరిక్షే పదమాదధేయ ద్రాజా ప్రజాలోచనమోదహే
తుః । తస్యప్రసాదం సుదృశస్సదేహః ప్రకాశయన్నాం దురతామివా
ధాత్ ॥ (౪౦)

నవంనవంకామయతేస్మయావద్యదామిషంసాముని రాట్ప్రభా
వాత్ । అయత్నసిద్ధంఖలుసజ్జితంత త్తావత్పురస్తాదఖిలేవనేస్యాః॥ (౪౧)

ప్రవాళపాణిస్స్న ప్రవనద్రుపుష్ప పరాగసంపద్రుచిరాత్తగంధః । వ
సన్తవంతీతనుపిచిరేఖా బింబాత్మకానై మేఖలాదర్శితేసమీరే ॥ (౪౨)

సఖ్యోపమదిక్ష్వద్య ముఖేషు విష్వక్ ప్రాపోవనేభావిన ముత్స్యవంతమ్ ।
దిక్పాలకదేవాపదపీఠమాకానమం ధృత ప్రసాదానితదామణీని ॥ (౪౩)

ప్రాగేవ భవత్స్వశ్రితయోగకత్సు ప్రసన్నసత్త్వేష్వఖిలగ్రహేషు । ది
నాన్తరేందుప్రముఖేషు భావం శుభంగతేషు ప్రథితే విలగ్నే ॥ (౪౪)

దుష్యంతపత్నీ సుషువే కుమారం కుమారకల్పం సుకుమారశో
భమ్ । యత్కీర్తికాంతా విమలైస్సుభాంశోః రసాచకారస్య సుధైక
లంకం ॥ (౪౫)

శకుంతలాగర్భ పయోధిమధ్యాజ్జాతోద్భుతశ్చాదు కుమార
చంద్రః । చక్రస్యమిత్రం కమలధర్మకారీ సౌమ్యో న్యరాజీ జటులాగ
తాంగః ॥ (౪౬)

గర్భాంబుధేరద్భుత ముద్భభూవ కుమారభాస్వత్యుదితేపృ
థివ్యామ్ । నేటుః ప్రబుద్ధాస్సుమనస్సమూహాః హాతానినే దుర్విమిగోము
ఖాని ॥ (౪౭)

నవోన్మిషచ్చంద్రకలాలలాటం నవాబ్జనాళీగుణసన్నిభోర్ణమ్ ।
ప్రఫుల్లనీలాంబుజచారునేత్రం సువర్ణలేఖాకృతితుంగనాసమ్ ॥ (౪౮)

రక్తోత్పలచ్ఛాయనవాధరోష్ఠం చక్రాతపత్రధ్వజపద్మహస్తమ్ ।
అనేకభూ... కిరీటస్యేవ పదాబ్జకోశే సుభగేదధానం ॥ (౪౯)

కుమారముద్వీక్ష్య శకుంతలాసా కృతోదయం చంద్రమివాఖిలాం
శుమ్ । ఆత్మానమానంద సముద్రమగ్నా కృతార్థయామాస చకోర
కాంతా ॥ (౫౦)

అరిష్టగేహే స్వతతోంతరిక్షా త్పురస్వతీ కీర్తిరివావిరాసీత్ ।
పు గాధరాయామయమశ్వమేధైః శ్శక్రంశతేనానుకరోతిబాలః ॥ (౫౧)

శాకుంతలం బాలక మేధమానం తం జాతకర్మాదివిధిప్రయో

గ్రైః । అథన్యథాత్సం స్మృతమింద్రపుత్రం గుహస్స్వరాణామివ తాపసేంద్రః ॥ (౫౨)

ఆక్రీడకే బాలరసాలసాలో వలక్షపక్షేక్షణ దేశపోతః । శాకుంతలోయంచతపోవనాంతే క్రీడాభ్యసద్ధర్మితసమానసూనాః ॥ (౫౩)

క్వచిచ్చమిత్రాంతికమన్యదాయం ధాత్రీసుతంసాహ్య మథోగురుంచ । కసింకదాచిత్ స్థిరమేకదాయాన్ దౌష్యంతిచంద్రోన స్మృనేవ నాథే ॥ (౫౪)

స్వబాలజాతేపిరతిర్యథాస్య తృణాలనాడామునికాసినాం। ఉదంచయన్నేషతథావనాంతే కుతూహలంసంవిజహారబాలః॥ (౫౫)

శాబైర్మృగాణాంవిహరన్స్వనాన్తే సవిస్మయామోదతరంగితాక్షైః మాతుస్తదంసంవిదధేకుమారస్తపస్వినీనామివచిత్రలీలః॥ (౫౬)

అప్రాప్తషడ్వత్సరఏవబాల స్సబాహులేయప్రతిమోవనాంతే। సటాసుసింహాన్నదతఃప్రగృహ్య బబంధ తానాశ్రమపాదపేషు॥ (౫౭)

భూభృన్నిభం కంచనహేలయేభం సపుష్కరేసం పరిగృహ్యమత్తం। ఆరుహ్యహృష్టోగమయాంబభూవ కుర్వన్మునీనద్భుతవార్ధిమగ్నాన్॥

బలాన్మునీనామధిరోప్య బాలాన్భయద్రుతాంస్తుంగతరంసహేభం। ధృత్వాస్వయందంతయుగేకరేణ హాసన్నినాయాశ్రమతోతిదూరం॥ ()

క్వచిద్వరాహాన్ మహిషాన్ క్వచిచ్చ ఖడ్గాన్ క్వచిదచ్ఛభల్లాన్ । విలోక్యచక్రు ర్దమయంతమేనం మహర్షయ స్సర్వదమాభిధానం॥ (౬౦)

జైవాతృకేనోదయముచ్ఛ్రితాయం శాకుంతలేయేనమనోహరేణ। ప్రవర్ధితేప్రీతిమహాపయోధౌ కణ్వోనిమగ్నో నహిపారమాగాత్ (౬౧)

శకుంతలాథో తనయంసమీక్ష్య ప్రవర్ధమానం విపినాంతభూమౌ। స్మృత్వాకృతంతంసమయంచరాజ్ఞో గన్తుంసమీపంచకమేనృపస్య॥ (౬౨)

విజ్ఞాయాథప్రణయిహృదయాం మాతృజాం జ్ఞానదృష్ట్యా కణ్వశ్శి

స్యాస్స్వదిదేవమల స్త్రీసానాం మహేంద్రః। అత్రాయుక్తావసతి రఘు
నాథా త్మజా ... కిలాస్యా స్తస్యా దేనాం సయతన్నృపతిం పౌరవంస్వం జసేతి॥

మునివరవిహితాభిర్వర్ధితాం మంగలాశీర్వచనసవసుధాభిసా-
క్త్యాం రాజభార్యాం। సపది మునినిదేశా న్నిన్యురాదాయచైనాం పు
రముఖగజసాహస్ర్యం శుద్ధసత్త్వాస్స్వగేహం ॥   (౬౪)

ఇతి శ్రీసారస్వతశేషకృతౌ భరతోదయే మహాకావ్యే,

అష్టమస్సర్గః.

శ్రీ కృ వ త్స్వ స్తు ల క్ష్మీః.

శ్రీరస్తు

భారతోదయే, మహాకావ్యే

నవమస్సర్గః.

శ్రీగణేశాయనమః.

అథ తేప్రవిశ్యనగరం శకుంతలాంస సుతాంనివేద్య గురుశాసనే నతాం । పృథివీశ్వరాయ పరిలబ్ధసత్క్రియా స్స్వతపో వనాని పునర ప్యుపాగమన్ ॥ (౧)

ప్రతివీక్ష్యసాథ వికసద్విలోచనా పతిముత్తమం మహీభుజాము మోదత । ప్రవికాసితామరసమంజులాస్ఫుర స్స్మితహాంసు శేశయులతేన పూషణం ॥ (౨)

ప్రవిసారిదంత రుచికౌముదీశ్రియా స్పృథివీధచేంద్ర మథితఃకిరం త్యసౌ । ప్రతివర్ణనిర్య దమృతచ్ఛదస్ఫుర త్పదసుందరాంగిర ముదా చసుందరీ ॥ (౩)

అయమార్యపుత్రసురసన్నిభస్సుతో మయియస్తవాధి వనమూ హితోదయః । నవయౌవరాజ్య సదృశంపయోదధ త్ప్రమదాద్యధాస మయ మద్యగృహ్యతాం ॥ (౪)

శ్రీవచోస్సుధాలవముచంనిశమ్యత ద్గిరమాస్మరన్నపి నృపస్స్వ యంతదా । అథవిస్మరన్నివజగాదసంగ్రహే పరివాదసంపరిజిహీర్షి యాంప్రియాం ॥ (౫)

నహిదుష్టతాపసినిసంస్మరామ్యహం సమయంసమాగమముపేత్య యాసమం । అథగచ్ఛవా పునరిహైవతిష్ఠవా నవిచార్యతామయతి తావకీస్థితిః ॥ (౬)

ఇతినిర్దయం ప్రణయినాభిహితా పరిలజ్జితాసదసి మత్తకాసి నీ । అథమన్యునా విగళచేతనా భవత్ప్రథమేవచిత్రగతచేష్టితా ॥

అతిరక్తతామరస శోణలోచనచ్ఛ విలోహినీర్విద థతీదిశోద శ । చలదోష్ఠపల్లవ పుటాసమంతత స్తపయంత్యలంశ్వసిత వాయుభిః ఖరైః (౮)

స్మరశాసనస్మిత కరాంతపిధాయ చయుతిర్యగీక్షిత ముఖప్రియం
తపః । ప్రియమప్రియాహా పరమస్యరోధినీం గిరమాంవిధాన యదినంత
(౯)
కుంతలా ॥

భవతాద్యప్రుత్ర పతితవమచ్యతే భువిధమణామాస యసియ
స్త్ర్వమపియం । ననుజాన తేద మవలంబ్య తేకథం బతశాలితేన విగత
(౧౦)
త్రపందుధా ॥

నృపతేత్రపేప హృదయంత్వ్యత్తాన్య తే శివమేసిమాత్మ పరిభా
తిమాచర । స్థితమన్యథాన్వ మభిమన్యతేన్యథా కిమఘుంన తేనకృతమా
(౧౧)
త్మదస్యునా ॥

ననుమేయదేక ఇతితన్న సంగంతం నహివేత్సిన్యాచ్ఛయ ము
నింపురాతనం । అతిపాతకం బతయదంతి కేహతా త్ర్వవిధాయమోక్ష్యే
(౧౨)
ఇతిచాభిమన్యసే ॥

ననుయస్యతుష్యతిపురాణపూరుష స్సతుతస్యనిగమయతేఽఘ
మంతకః । ఇతరాఃప్రసాదమపికుర్వతేధికం భువిదేవతావిధి పురందరా
(౧౩)
దయః ॥

స్వయమాగతేతి నృపమావమన్యథాః పరిచర్యయాసు సుగ
మాంమ్పృశిప్రతామ్ । నృపవీరమాతరముదారమాం ముహుఃప్రకృతిస్థప
(౧౪)
త్థలుకిమథమీక్షసే ॥

విపినేనఖల్వహమిదం విరామికింనశృణోషిమే వచనమాత్రిమ
చ్ఛయత్ । తవనాగ ఎతదపిమే విభోస్త్వప్రామన వేక్షణంహి నళినీయ
(౧౫)
దువిధిః ॥

అనుమాంప్రవిశ్యగృహిణీం పతిర్యతస్స్వయమేవశక్రసమజయా
తేపునః । ననుభాయతేతదితి జాయయాతయా సుధియఃపురాణవిదు
(౧౬)
రావదంతిహి ॥

గృహిణీత్రివర్గ దృఢమూలమాస్పదం ప్రమదస్యఖేద పరిణో
దసాదనమ్ । పురుషస్యచార్ధ మితితత్వవిందురస్యహాహాక్షితీశసము
(౧౭)
పేక్షసేకథమ్ ॥

నృపసంసరంతమపి సంస్థితం పతిం నరకే పతంతమపి నాపతివ్రతా । అనుగమ్య చోద్ధరతి సా స్వకం బలాదహితుండికేవ భుజగాధిపం బలాత్ ॥

సహధర్మిణీ క్షితిప యస్య వర్తతే పురుషం బహుజగతి విశ్వసంతితమ్ । సమభీత్య జంతి సకలా బలాన్న్యథాఽత్రస పీడితాస్త్వివ తాళపాదపమ్ ॥ (౧౯)

తనయత్వమేత్య యదతో విజాయతే పురుషస్స ఏవ సుత ఇత్యుదీర్యతే । అవలోకయేజ్జననభూపదాత్మనో గృహిణీం తతో న చ చిరస్మ్రియాదమూమ్ ॥ (౨౦)

అధిజాయముద్భవ ముదీక్ష్య పుత్రకం ముకుళదపర్ణణే ముఖమివాత్మనో మలే । జనితప్రమోద మయతే సుపుణ్యకృత్సముపేత్య సద్మవలవైరిణో యథా ॥ (౨౧)

అతితాపితా అపి జగత్సుమానవా దశోకదుఃఖవిసరైర్వర్జంతి తే । అధిదారమభ్యధిక మోదనిర్వృతిం దిననాథదీప్తి విధురా ఇవాంబుని ॥ (౨౨)

తరుణార్కకాంతి వికచాంబుజద్యుతా నయనేన శోణతరకోణచారుణా । అభివీక్షమాణమసకృత్సలాల సంసుతమాగతం కిమవమన్యసేన్యవత్ ॥ (౨౩)

రతిధర్మమూలమవలోకయన్గృహాన్ దయితోతిరోష వశతాముపేయివాన్ । అపిహేయతాంనచనయే త్ప్రియాం దతః కథమన్యథాసనపతేత్సురాలయాత్ ॥ (౨౪)

నహివాససాంసుమనసాం నయోషితాం నచాంభసాం వ్యతికరస్తథావిధః । పరిరంభజో నిజసుతస్య శైశవే పరివర్ధయన్ముదముదేతి యాదృశః ॥ (౨౫)

ననుబిభ్రతి ప్రియతయా పిపీలికా ననిజాస్త్వ్యజంతి నరనాథ పేశికాః । శ్రుతవృద్ధవృద్ధ జనసేవితాపి సన్నభివీక్షతేన తనయం దృశాభవాన్ ॥ (౨౬)

న్వపదాంబుజాతిరధికశ్చకరిణాం ప్రసరాజగత్ప్రసురభిశ్చతవచ్చ దామ్ । అధికోత్తమోన్నృపగురుగణకీయసాం సుఖసంగినామతిపరస్త్వ ధాత్మజః ॥ (౨౭)

నృప తేఽత్ర వేదిమయి దక్షిణానలస్తనయః ప్రణీత ఇవ గార్హపత్య తః । త్వదయం ప్రసూతి మగమద్విరాజతే స్వయమేక ఏవ సభనాద్ద్వి ధాకృతః ॥ (౨౮)

మృగయాం పురా వన భువి ప్రధావతా పితురాశ్రమే మహా మధిసాధి తాత్వయా । కుశికాత్మజాత్కిలవనే ప్సరోవరాన్నృపయామసూత కిల సా ను మేనకా ॥ (౨౯)

కృతమన్యజన్మని మయా పురాశుభం బత కిన్ను కర్మ హాతదైవభ గ్నయా । యదిహోజ్ఝితా వనతలే ధశైశవం నిజబాంధవైః ఖలు చ సం ప్రతిత్వయా ॥ (30)

ఇతి సంనిశమ్య వచనం తయేరితం భృశదీర్ఘనిశ్వసితమిందు వం శజః । పునరబ్రవీత్ప్రతి సతాం శకుంతలామఖిలేచ శృణ్వతి తదా సభాజ నే ॥ (3౧)

త్వయి జాతమాత్మజ మిమం న వేద్మ్యహం మదితశ్చ తత్ర భవతీం చ తాపసీం । ప్రమదాస్త్వసత్య వచనా యతో జగత్యపి సజ్జనో న ఖలు వి శ్వసిత్యమూః ॥ (3౨)

స చ బాహుజస్తవ పితా ద్విజన్మతాం గమిలోలుపః కమిత్రభావ మాగతః । తవ బంధకీగత దయా ప్రసూశ్చ సా విధుతా యయాత్వ మివ భుక్తమాలికా ॥ (33)

క్వ మహర్షిరుజ్జ్వల యశాస్స కౌశికః క్వ చ మేనకా ద్రుహిణ య త్ననిర్మితా । కృపణా క్వచ త్వ మభిదాయినీతి యా తనయాత యోర్త్మ మపురో న లజ్జసే ॥ (3౪)

అతికాయ ఏష కథమల్పకాలత స్సుతవర్ధితస్త్వ వచ సాల వృక్షవ త్ । మమ తత్పరోక్ష మభిధీయతే త్వయా యదతో యథేష్ట మథ గమ్య తాం ద్రుతం ॥ (3౫)

ఇతి వత్స వాచ మమ వచ్యసంతలా న్నృపతిం ప్రభుమిమం యమహం
శ్రేణం । అపి తోపకారణ తమం మమహీప తే తదిదం విహాయ సంమమానా ప్రతు
హాసి ॥ (౩౬)

అథ దర్పణం నఖలు యావదాత్మనో వదనం విలోకయతి సాధ్వ
సుందరః । అభిమన్యతే స్వమితి తావదుజ్జ్వలం సతతం పరంతర తవాత్మ
మీక్షతే ॥ (౩౭)

అతిరిచ్యతేమను జమహీజన్మన స్త్రవభూమ్యదింద్ర తవపేక్షి
సంప్రతి । త్వమిహాక్షితావదసియత్త్వహం పునస్సనసంచరామ్యపిహా
తం నభో భువోః ॥ (౩౮)

అశుభం పురీష మిన సూకరః ఖల స్సుజనస్తు హంస ఇవ దుగ్ధమం
భసః । శుభమాదదాతి వచతశ్శుభాశుభం భువి పూరుషస్య వినిశమ్య
భాషితం ॥ (౩౯)

పరిగర్హణాయ స్వపితి దుర్జనః పరాన్ సుఖం యథా న హి తథో
త్తమః పుమాన్ । హసనీయమన్యదముతో న విద్యతే బత దుర్జన స్సుజ
నమాహ దుర్జనం ॥ (౪౦)

నృపసత్యధర్మగళితాచ్ఛనాస్తికః పునరేతి భీతిమధికాం కిమా
స్తికః । శ్రియమస్య హంత్యపి చ దేవతాగణః కిము వర్ణనే భవతి సోఽభిలా
షుకః ॥ (౪౧)

శృణు వాపికాత్రిశతికాద్వరం క్రతుర్ననువాపికాశతకతో వరం
తతః । తనయో వరం క్రతుశతాదృతం వరం విగతాధికం సుతశతాద్గతో
పమమ్ ॥ (౪౨)

అనృతాద్ధితీవ్రతరమస్తి కిం విమ ప్రతి మాత్రతస్య జనసత్యముత్త
మం । సమయం చ మాత్య జత దస్తు సంగతం తవ సత్యమస్త్వంతయామి
నాన్యథా ॥ (౪౩)

అయమాత్మజశ్శిఖరిరాజభూషణాం చతురర్ణవాం కలితకోమ
లాం ... పృథ్వీమిమాం భవతి సత్యవిష్యతి ప్రసభాన్న మోక్తుమ
మునైనమహాసి ॥ (౪౪)

మనీత్యుదీర్య స్వపతిం శకుంతలా నిధాయ పాదావిహనయ తనయం ప్రత
స్థితే । తనయస్త్వతా ఘనజఘనాం శకుంతలే స్ఫుటవాక్యరోషిణీనమస్త్వత్పు
త్స్యతి ॥ (౪౫)

జననీం వదంతి జనకస్య భర్తృకాం జనితో హి తేన తనయస్స ఏవ సః ।
భరతస్స్వపుత్రమేనమిహాపమానమన్యథా ననుసత్యమాహ దయితా శకుంతలా ॥

త్వత్తః ప్రసూతమిహ దేవ శకుంతలాయాం పుత్రం భరత్వ మునిదివ
క్షేమకౌత్సక్షైత్వం । భర్తవ్య ఏష భవతా వచనాచ్చ యస్మాదస్మాకమేష
భరతాఖ్యయ మేతు వాది ॥ (౪౭)

ఇతి ప్రోక్తాం వాచం సపది గగనాత్ప్రియ్యమత్పతిం, నిశమ్య క్షోణీశం
ప్రోన్మనగదదభినశ్యానదిసఖం । అహం చాప్యేనం స్వం తనయమభిజానా
మ్యపరథా భవేద్యం లోకేతదిదమఖిలం శోధనకృతే ॥ (౪౮)

పుత్రం స్వం పరిగృహ్య మూర్ధ్న్యనుత సుధా ఘ్రాయ ప్రహృష్టోనృ
పోముఖ్యం తైః పరిషస్వజే స్వదయితా కోపాయతాఖిద్రవేత్ । ప్రీతో నం
దనలాభతస్సుకృతిభిస్సంస్తూయమానో జనైః పశ్చాత్తాంచశకుంతలాం
ప్రియతయా ప్రాక్ప్రగ్రహీత్వాదరం ॥ (౪౯)

సుఖమనుభవన్ దేవ్యా సాకం శకుంతలయాతయా వివిధమదన
క్రీడాఖేదైః … న్నృపః । సగృశవయసం పుత్రం రాజ్యశ్రియోధి
గమస్యతం భరతమథ సామ్రాజ్యశ్రీయే భ్యషేచయదుత్సుకః ॥ (౫౦)

ఇతి శ్రీ సారస్వత శేషకృతౌ భరతోదయే మహాకావ్యే

నవమస్సర్గః.

శ్రీరామస్సంవర్ధయతు మే శ్రియం.

శ్రీభరతోదయం నామ మహాకావ్యం సంపూర్ణం.